

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

Specialiųjų tyrimų tarnybai
A. Jakšto g. 6
Vilnius

2018-01-04 Nr. (12.36)-6K-1300038

100 Atkurtai
Lietuvai

DĖL MOTYVUOTOS IŠVADOS PATEIKIMO

Vadovaudamiesi Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, 8 punktu, teikiame Motyvuotą išvadą dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų ir valstybės valdomų įmonių veiklos sričių, kuriose yra korupcijos pasireiškimo tikimybė, 2017 metų analizės ir vertinimo rezultatų.

PRIDEDAMA. 31 lapas.

Finansų ministras

Vilius Šapoka

L. Vaišnorienė, tel. (8 5)239 0227, el. p. lidija.vaisnoriene@finmin.lt)

Lydrastis SST+2017 m. išvada dėl KPT

LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJA

MOTYVUOTA IŠVADA

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS, FINANSŲ MINISTRO VALDYMO SRIČIAI PRISKIRTŲ ĮSTAIGŲ IR VALSTYBĖS VALDOMŲ ĮMONIŲ VEIKLOS SRIČIŲ, KURIOSE YRA KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖ, 2017 METŲ ANALIZĖS IR VERTINIMO REZULTATŲ

2018 m. *sausio* 3 d.
Vilnius

Motyvuota išvada dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų ir valstybės valdomų įmonių veiklos sričių, kuriose yra korupcijos pasireiškimo tikimybė, 2017 metų analizės ir vertinimo rezultatų (toliau – Motyvuota išvada) parengta vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo (toliau – Korupcijos prevencijos įstatymas) 6 straipsnio 3 dalimi, Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos patvirtinimo“, 7 punktu, Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijomis, patvirtintomis Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos direktoriaus 2011 m. gegužės 13 d. įsakymu Nr. 2-170 „Dėl Valstybės ar savivaldybės įstaigų veiklos sričių, kuriose egzistuoja didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymo rekomendacijų patvirtinimo“, ir Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų, įmonių korupcijos prevencijos tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos finansų ministro 2007 m. rugsėjo 20 d. įsakymu Nr. 1K-261 „Dėl Finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų korupcijos prevencijos tvarkos aprašo patvirtinimo ir Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisijos sudarymo“ (toliau – Finansų ministerijos korupcijos prevencijos tvarkos aprašas), II skyriaus „Veiklos sričių, kuriose yra didelė korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymas, analizė ir vertinimas“ nuostatomis.

1. 2017 METAIS ANTIKORUPCINIŲ POŽIŪRIU ANALIZUOTOS IR VERTINTOS VEIKLOS SRITYS

2017 m. III ketvirtį atlikta Lietuvos Respublikos finansų ministro 2017 m. birželio 16 d. įsakyme Nr. 1K-237 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir finansų ministro valdymo sričiai priskirtų įstaigų veiklos sričių, kurių antikorupcinę analizę ir vertinimą tikslinga atlikti 2017 metais, nustatymo“ nurodytų veiklos sričių antikorupcinė analizė ir vertinimas (toliau – antikorupcinė analizė ir vertinimas):

1. Lietuvos Respublikos finansų ministerijos – viešųjų pirkimų organizavimas.
2. Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos – viešųjų pirkimų organizavimas.
3. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos – tikrinimas po muitinio įforminimo.
4. Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos:
 - 4.1. mokestiniai tyrimai;
 - 4.2. mokestiniai patikrinimai;
 - 4.3. personalo formavimas, valdymas ir administravimas;
 - 4.4. mokesčių administratoriaus išankstinis įsipareigojimas dėl mokesčių teisės aktų nuostatų taikymo.
5. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos:

5.1. bankroto administratorių ir restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūra (Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos darbuotojų ir valstybės tarnautojų, įrašytų į asmenų, teikiančių įmonių bankroto administravimo paslaugas, sąrašą, nešališkumo ir objektyvumo užtikrinimas atliekant jiems pavestas funkcijas);

5.2. viešojo intereso įmonių auditorių ir audito įmonių atlikto finansinių ataskaitų audito kokybės vertinimas.

6. Viešosios įstaigos Centrinės projektų valdymo agentūros – Ignalinos programos projektų patikrų vietose atlikimas.

7. Lietuvos statistikos departamento – viešųjų pirkimų organizavimas.

8. Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos – licencijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūra.

9. Valstybės įmonės „Lietuvos prabavimo rūmai“:

9.1. viešųjų pirkimų organizavimas;

9.2. personalo formavimas, valdymas ir administravimas.

10. Valstybės įmonės Turto banko:

10.1. viešųjų pirkimų organizavimas;

10.2. personalo formavimas, valdymas ir administravimas.

11. Valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“:

11.1. viešųjų pirkimų organizavimas;

11.2. personalo formavimas, valdymas ir administravimas.

12. Uždarnosios akcinės bendrovės „Būsto paskolų draudimas“:

12.1. viešųjų pirkimų organizavimas;

12.2. personalo formavimas, valdymas ir administravimas.

13. Uždarnosios akcinės bendrovės Viešųjų investicijų plėtros agentūra:

13.1. viešųjų pirkimų organizavimas;

13.2. personalo formavimas, valdymas ir administravimas.

14. „Lietuvos energija“, UAB:

14.1. viešųjų pirkimų organizavimas;

14.2. personalo formavimas, valdymas ir administravimas.

2. ANTIKORUPCINĘ ANALIZĘ IR VERTINIMĄ ATLIKĘ SUBJEKTAI

Antikorupcinę analizę ir vertinimą atliko Lietuvos Respublikos finansų ministerijoje (toliau – Finansų ministerija), finansų ministro valdymo sričiai priskirtose įstaigose (toliau – įstaigos) ir valstybės valdomose įmonėse, kuriose Finansų ministerija yra akcijų valdytoja arba įgyvendina savininko teises (toliau – įmonės), sudarytos darbo grupės.

Finansų ministerijos korupcijos prevencijos tvarkos aprašo 11 punkte nustatyta tvarka antikorupcinę analizę ir vertinimą atlikusios darbo grupės parengė analizuotų veiklos sričių vertinimo aprašymus (toliau – veiklos sričių vertinimo aprašymai) ir pateikė juos svarstyti Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisijai.

Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisija, vadovaudamasi Finansų ministerijos korupcijos prevencijos tvarkos aprašo 11.3.2 papunkčiu, 2017 m. lapkričio 15, 16 ir 17 d. posėdžiuose apsvarsčiusi veiklos sričių vertinimo aprašymus, iš esmės jiems pritarė, tačiau pateikė pastabų ir pasiūlymų patikslinti kai kuriuose veiklos sričių vertinimo aprašymuose pateiktas korupcijos prevencijos priemones, skirtas veiklos sričių analizės ir vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams sumažinti ar pašalinti.

Motyvuotoje išvadoje pateikta informacija apie korupcijos rizikos veiksnius ir siūlomas įgyvendinti korupcijos prevencijos priemones, patikslintas pagal minėtuose Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisijos posėdžiuose pateiktas pastabas ir pasiūlymus.

3. ANTIKORUPCINĖS ANALIZĖS IR VERTINIMO TIKSLAS, DUOMENŲ RINKIMO IR VERTINIMO METODAI

Antikorupcinės analizės ir vertinimo tikslas – nustatyti Finansų ministerijos, įstaigų ir įmonių veiklos sritis, nurodytas Motyvuotos išvados 1 skyriuje, veikiančius išorinius, vidinius ar individualius rizikos veiksnius (sąlygas, įvykius ar aplinkybes), galinčius sudaryti prielaidas atsirasti korupcijai, ir parengti bei įgyvendinti korupcijos prevencijos priemonės analizės ir vertinimo metu nustatytiems korupcijos rizikos veiksniams sumažinti ar pašalinti.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

- veiklos sričių analizavimo klausimynų parengimas ir pateikimas pildyti padaliniams, atliekantiems funkcijas analizuotose veiklos srityse;
- pagal klausimynus gautos informacijos analizė ir vertinimas;
- veiklos sritis reglamentuojančių teisės aktų nuostatų vertinimas antikorupciniu požiūriu;
- pokalbiai su veiklą vykdančiais darbuotojais, jų vadovais ir gautos informacijos vertinimas.

Korupcijos rizikos veiksniai veiklos srityse nustatyti nagrinėjant analizuojamas veiklos sritis reglamentuojančius teisės aktus, iš jų ir priimtus Finansų ministerijoje, įstaigose ir įmonėse, veiklos srityse priimtus sprendimus ir atliktus veiksmus, vertinant, ar yra laikomasi įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir kitų teisės aktų bei sutarčių, turinčių įtakos veiklai, ar priimti visi teisės aktai, būtini įstatymams taikyti, ar juose nustatyta sprendimų priėmimo, veiksmų atlikimo tvarka yra skaidri, t. y. ar įtvirtinti sprendimų priėmimo principai, ar aiškūs kriterijai, sprendimo priėmimo terminai ir sprendimus priimančys subjektai, ar aiškiai apibrėžti jų įgaliojimai, atskirtos sprendimų priėmimo ir kontrolės funkcijos, nustatyta sprendimų apskundimo tvarka, ar ši tvarka pakankama, ar ji nesuteikia pernelyg plačių įgaliojimų valstybės tarnautojams (darbuotojams) veikti savo nuožiūra, ar joje nėra perteklinių reikalavimų, ar yra įtvirtinta ir ar funkcionuoja vidaus kontrolės sistema ir kt.

Motyvuotoje išvadoje apibendrinta Finansų ministerijos, įstaigų ir įmonių veiklos sričių, kurių antikorupcinė analizė ir vertinimas atlikti 2017 m. III ketvirtį, vertinimo aprašymuose pateikta informacija apie nustatytus korupcijos rizikos veiksnius ir siūlomas įgyvendinti korupcijos prevencijos priemonės, skirtas analizuojant nustatytų korupcijos rizikos veiksnių neigiamai įtakai pašalinti ar sumažinti. Taip pat apibendrinta įmonių veiklos sričių vertinimo aprašymuose pateikta informacija apie įmonių veiklos sritis, kurios atitinka vieną ar kelis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą formaliai yra priskiriamos prie veiklos sričių, kuriose yra didelė korupcijos tikimybė.

Į Motyvuotą išvadą neįtraukta informacija apie veiklos sritis, kurių antikorupcinės analizės ir vertinimo metu nenustatyta korupcijos rizikos veiksnių. Ši informacija yra pateikta Finansų ministerijai atitinkamuose įstaigų ir įmonių veiklos sričių vertinimo aprašymuose, apsvastyta ir įvertinta minėtuose Finansų ministerijos korupcijos prevencijos koordinavimo ir kontrolės komisijos posėdžiuose.

4. NUSTATYTI KORUPCIJOS RIZIKOS VEIKSNIAI IR SIŪLAMOS KORUPCIJOS RIZIKOS MAŽINIMO PRIEMONĖS

4.1. FINANSŲ MINISTERIJOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO VEIKLOS SRITYJE

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) *Finansų ministerijos valstybės tarnautojų ar darbuotojų viešųjų pirkimų organizavimo veiklos srityje įgyvendinami uždaviniai, vykdomos funkcijos, darbo ir sprendimų priėmimo tvarka nepakankamai apibrėžti Finansų ministerijoje priimtuose teisės aktuose.*

Antikorupcinės analizės ir vertinimo metu dėl Finansų ministerijoje įgyvendinamų organizacinės struktūros ir teisinio reglamentavimo pokyčių buvo priimti svarbūs sprendimai,

galintys tiesiogiai prisidėti ir prie tolesnės pažangos mažinant korupcijos riziką *viešųjų pirkimų organizavimo* veiklos srityje, t. y.:

- Ekonomikos departamento sudėtyje įsteigtas Viešųjų pirkimų skyrius (finansų ministro 2017 m. spalio 11 d. įsakymas Nr. 1K-347 „Dėl finansų ministro 2002 m. birželio 28 d. įsakymo Nr. 201 „Dėl struktūros patvirtinimo“ pakeitimo“);

- patvirtinti Ekonomikos departamento Viešųjų pirkimų skyriaus nuostatai (finansų ministro 2017 m. spalio 11 d. įsakymas Nr. 1K-346 „Dėl Ekonomikos departamento Viešųjų pirkimų skyriaus nuostatų patvirtinimo“);

- Ekonomikos departamento nuostatai papildyti nauju uždaviniu – „užtikrinti, kad racionaliai naudojant biudžeto lėšas ir vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme nustatytais principais būtų vykdomi ministerijos viešieji ir kiti pirkimai“;

- patvirtinti Ekonomikos departamento Viešųjų pirkimų skyriaus darbuotojų pareigybių aprašymai (finansų ministro 2017 m. spalio 11 d. įsakymas Nr. 1K-349 „Dėl pareigybių aprašymų tvirtinimo“).

Šiuo metu Viešųjų pirkimų skyrius yra formuojamas, tačiau dar neparengti visi reikiami vidaus teisės aktai, reikalingi šio naujai įsteigto ministerijos administracijos padalinio veiklai užtikrinti.

Viešųjų pirkimų organizavimo veiklos srityje funkcijas atliekančio atskiro struktūrinio padalinio įsteigimas antikorupcinio požiūriu vertintinas kaip galintis mažinti ir korupcijos riziką, nes tapo aiškus už viešųjų pirkimų proceso organizavimą atsakingas padalinys. Tikėtina, kad sutelkus darbuotojus, atliekančius tiesiogines funkcijas toje pačioje veiklos srityje, yra daugiau galimybių įgyti ir ugdyti darbuotojų kompetenciją, efektyviau tobulinti profesines žinias ir įgūdžius, reikalingus atlikti profesinėms užduotims, kolegialiai veiksmingiau įveikti problemas, kurios yra kliūtis geresniems veiklos rezultatams.

Tačiau šiuo metu nėra galimybės naujus struktūrinius pokyčius viešųjų pirkimų organizavimo veiklos srityje detaliau įvertinti antikorupcinio požiūriu, nes naujas Finansų ministerijos viešųjų pirkimų organizacinis modelis dar neregamentuotas (šiuo metu tebegalioja finansų ministro 2011 m. vasario 8 d. įsakymas Nr. 1K-048 „Dėl Finansų ministerijos viešųjų pirkimų“ (finansų ministro 2017 m. gegužės 15 d. įsakymo Nr. 1K-187 redakcija), dar neparengti ir nepatvirtinti kiti reikiami su šia veiklos sritimi susiję vidaus teisės aktai, pagal kuriuos būtų galima spręsti, ar šioje veiklos srityje išsamiai reglamentuota darbo ir sprendimų priėmimo tvarka ir kt.

Be to, įvertinus Viešųjų pirkimų skyriaus nuostatus, kuriuose gana lakoniškai apibrėžtos skyriaus funkcijos, ir atsižvelgiant į viešųjų pirkimų organizavimo veiklos srities reglamentavimo, teisinių nuostatų įgyvendinimo sudėtingumą ir objektyviai egzistuojančią didelę korupcijos tikimybę aptariamoje veiklos srityje, siūlytina spręsti ir dėl papildomų antikorupcinės kontrolės priemonių, pvz.:

- dėl poreikio parengti Viešųjų pirkimų procedūrų vadovą, kuriame nustatyti Finansų ministerijos pirkimų (ir (ar) atskirų jų etapų) procesų modelius (schemas), antikorupcinio požiūriu galimai jautriausias procedūras (t. y. nustatyti silpniausias proceso grandis), parengti metodinius dokumentus (procedūrų aprašus ar pan.), kuriuose numatyti galimus procedūros vykdymo žingsnius, jų alternatyvas, numatyti tikėtinus nesklandumus, problemines situacijas ir taip pasirengti jas tinkamai valdyti ir kt.;

- Viešųjų pirkimų procedūrų vadove pateikti išsamią informaciją, paaiškinimus, pavyzdžius, kad visi ministerijos darbuotojai, atliekantys funkcijas minėtoje veiklos srityje (Viešųjų pirkimų skyriaus darbuotojai, viešųjų pirkimų komisijų nariai), būtų informuoti ir susipažinę su nuo 2017-07-01 įsigaliojusiais reikalavimais dėl interesų konfliktų prevencijos viešųjų pirkimų procese, priminti darbuotojams apie jų pareigą pranešti apie įtariamą ir faktinę korupciją arba bet kokią antikorupcinės vadybos sistemos pažeidimą ar trūkumą, informuoti, kad pranešimas gali būti ir anoniminis, nurodyti šiuos galimus pranešimų kanalus:

pranesimai@finmin.lt,

<http://www.esinvesticijos.lt/lt/pranesimai-ir-korupcija>,

<https://www.stt.lt/lt/praneskite-apie-korupcija/palikite-pranesima-cia/#turinys>.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – parengti ir patvirtinti Finansų ministerijos viešųjų pirkimų procedūrų vadovą.

2) *Finansų ministerijoje priimti ne visi teisės aktai, užtikrinantys Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimų įgyvendinimą.*

Šiuo metu dar nenustatyti viešųjų pirkimų veiklos srityje sprendimus galintys priimti subjektai, neapibrėžta šiuos sprendimus priimančių subjektų kompetencija, nenustatytos vidaus kontrolės (prevencinės, einašios, paskesnės) procedūros.

Atsižvelgiant į įvykčius minėtus ministerijos organizacinės struktūros pokyčius ir nuo 2017-07-01 įsigaliojusius viešųjų pirkimų reglamentavimo pokyčius, būtina pakeisti finansų ministro 2011 m. vasario 8 d. įsakymą Nr. 1K-048 „Dėl Finansų ministerijos viešųjų pirkimų“, jame nustatant aiškų viešųjų pirkimų proceso modelį, detalizuojant atskirus pirkimų proceso etapus (pirkimų poreikio nustatymo, pagrindimo, atrankos, planavimo, vykdymo, pirkimų sutarčių įgyvendinimo tinkamumo vertinimo), nurodant proceso dalyvius (administracijos padalinius ir kt.), apibrėžiant jų atliekamas funkcijas, veiksmų terminus, aiškiai nurodant atvejus, kai Finansų ministerija, atlikdama mažos vertės pirkimus neskelbiamos apklausos būdu, privalo kreiptis į 3 ar daugiau tiekėjų, o kada gali kreiptis tik į 1 tiekėją ir kt.

Taip pat tikslinga minėtame finansų ministro įsakyme ar kitame ministerijos vidaus teisės akte didesnę dėmesį skirti interesų konfliktų prevencijai, vadovaujantis Viešuosiuose pirkimuose kylančių interesų konfliktų nustatymo gairėmis, patvirtintomis Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2017 m. birželio 28 d. sprendimu Nr. KS-78 „Dėl Viešuosiuose pirkimuose kylančių interesų konfliktų nustatymo gairių patvirtinimo“, Viešojo pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų nusišalinimo tvarkos aprašu, patvirtintu Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos 2017 m. birželio 21 d. sprendimu Nr. KS-72 „Dėl Viešojo pirkimo komisijos narių, asmenų, perkančiosios organizacijos vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus, ir viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų nusišalinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, reglamentuoti vidaus procedūras, pvz., dėl tiekėjo, kuris pateko į interesų konflikto situaciją (kai nustatoma, kad komisijos nariai ar kiti asmenys turi asmeninį suinteresuotumą pirkimo rezultatu tam tikro tiekėjo naudai) pašalinimo iš pirkimo procedūrų ir kt.

Atsižvelgiant į Finansų ministerijoje gaunamus prekių tiekėjų ir paslaugų teikėjų pageidavimus dalyvauti neskelbiamuose pirkimuose, įskaitant ir mažos vertės pirkimus, vykdomus neskelbiamos apklausos būdu, tikslinga Viešųjų pirkimų skyriuje tvarkyti prekių tiekėjų ir paslaugų teikėjų, pageidaujančių dalyvauti neskelbiamuose pirkimuose, sąrašą ir užtikrinti, kad šie prekių tiekėjai ir paslaugų teikėjai būtų pakviesti dalyvauti atitinkamuose pirkimuose.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Finansų ministerijos vidaus teisės aktuose nuosekliai ir išsamiai reglamentuoti viešųjų pirkimų organizavimo tvarką ir procedūras.

4.2. MUITINĖS DEPARTAMENTO PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS TIKRINIMO PO MUITINIO ĮFORMINIMO VEIKLOS SRITYJE

Tikrinimai po muitinio įforminimo ir prekių išleidimo į laisvą apyvartą (toliau – tikrinimas po muitinio įforminimo) atliekami įgyvendinant 2013 m. spalio 9 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 952/2013, kuriuo nustatomas Sąjungos muitinės kodeksas, 48 straipsnį.

Tikrinimas po muitinio įforminimo aprašytas Lietuvos Respublikos muitinės Kokybės vadybos sistemos vadovo tikrinimo po muitinio įforminimo proceso apraše.

Tikrinimas po muitinio įforminimo – Lietuvos Respublikos muitinės (toliau – muitinė) pareigūnų atliekamas Lietuvos Respublikos muitų teritorijoje savo veiklą vykdančio asmens (mokesčių mokėtojo) patikrinimas siekiant kontroliuoti, kaip asmuo vykdo muitų ir kitų mokesčių įstatymų reikalavimus, pareigas ir prievoles, susijusias su muitinės procedūrų atlikimu, muitinės

administruojamų maitų ir kitų mokesčių apskaičiavimu, sumokėjimu ir kitomis maitinės veiklos sritimis.

Tikrinimas po maitinio įforminimo vykdomas:

- atliekant maitinės auditą (t. y. vertinant asmens (ekonominės veiklos vykdytojo) veiklą, valdymą, organizaciją, vidaus procedūras ir (arba) vidaus sistemas). Šį tikrinimą atlieka teritorinių maitinių (toliau – TM) ūkio subjektų patikrinimo skyriai (toliau – ŪSPS);

- tikrinant atskirų maitinės deklaracijų duomenis. Šį tikrinimą atlieka TM tarifų ir maitinio įvertinimo kontrolės skyriai, maitinės procedūrų priežiūros skyriai, ŪSPS.

Tikrinimai po maitinio įforminimo gali būti atliekami nuvykus į tikrinamojo asmens (ekonominės veiklos vykdytojo) buveinę ir (arba) TM patalpose, įskaitant vizitavimą tam tikroje su maitinės priežiūra susijusioje vietoje.

Analizuojamos veiklos srities aktualumą sąlygoja tai, kad ankstesnė jos antikorupcinė analizė ir vertinimas buvo atlikti 2010 metais. Be to, 2017 m. I ketvirtį buvo pareikšti įtarimai dviem Maitinės procedūrų priežiūros skyriaus pareigūnams dėl galimai padarytos nusikalstamos veikos (pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 225 str. 2 d., 24 str. 300 str. 1 d.). Pažymėtina ir tai, kad analizuojamu laikotarpiu maitinėje buvo gautas asmens skundas dėl galimai neteisėtų maitinės pareigūnų (tikrintojų) veiksmų atliekant tam tikros įmonės ūkinės komercinės veiklos, apskaitos, susijusios su prekių išleidimo į laisvą apyvartą maitinės procedūros vykdymu, patikrinimą. Skunde nurodyta, kad maitinės pareigūnai reikalavo pateikti perteklinę, su maitinės vykdymu patikrinimu nesusijusią informaciją ir dokumentus, taip pat vengė pateikti paaiškinimus dėl reikalaujamų duomenų ryšio su tikrinimo dalyku. Tikrinta įmonė skunde taip pat išreiškė abejonių, ar mokestinį patikrinimą atlieka ir dokumentus pasirašo reikiamus įgaliojimus turintys maitinės pareigūnai. Dėl minėtų aplinkybių buvo atliktas patikrinimas. Informacija apie galimai neturint reikiamų įgaliojimų mokestinį patikrinimą atlikusius ir dokumentus pasirašiusius maitinės pareigūnus nepasitvirtino. Nustatyta, kad maitinės pareigūnai veikė pagal kompetenciją ir suteiktus įgaliojimus ir teisės aktų reikalavimų nepažeidė. Kiti maitinės pareigūnų veiksmai nagrinėjami administraciniame teisme.

Be to, 2017 m. I ketvirtį buvo nustatyta, kad dvi Maitinės procedūrų priežiūros skyriaus pareigūnės galimai padarė korupcinio pobūdžio nusikalstamą veiką, t. y. atlikdamos planinį tam tikros įmonės maitinės sandėlio patikrinimą jos paėmė 50 eurų kyšį už neteisėtą neveikimą vykdant įgaliojimus, t. y. po to, kai patikrinimo metu rado prekių, kurioms laikyti sandėlyje tikrinama įmonė neturėjo reikiamo leidimo, ir taip nustatė, kad buvo padarytas administracinis nusižengimas, nesurašė administracinio nusižengimo protokolo, bet supaprastinto patikrinimo ataskaitoje įrašė tikrovės neatitinkančią įrašą, kad maitinės sandėlio veikla atitinka norminių teisės aktų reikalavimus.

Pirminei informacijai apie tikrinimo po maitinio įforminimo veiklos srities esamą situaciją gauti buvo parengtas Korupcijos pasireiškimo tikimybės tikrinimo po maitinio įforminimo veiklos srities klausimynas (toliau – klausimynas), kuris pateiktas užpildyti tikrinimus po maitinio įforminimo atliekantiems TM padaliniais. Taip pat buvo analizuoti aptariamą veiklos sritį reglamentuojantys teisės aktai, Maitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – MD) patvirtintas metinis patikrinimų planas, TM ketvirtiniai tikrintinų asmenų planai, vertinamos maitinės įstaigų atitinkamų skyrių nuostatuose ir atskirų maitinės įstaigų pareigūnų pareigybų aprašymuose nustatytos funkcijos, sprendimų priėmimo tvarka ir atsakomybė.

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) Patikrinimus ūkio subjektų buveinėse dažniausiai atlieka vienas TM pareigūnas.

Sajungos maitinės kodekso 48 straipsnis nustato, kad maitinė gali po prekių išleidimo tikrinti maitinės deklaracijose pateiktos informacijos tikslumą ir išsamumą, ar egzistuoja ir ar yra autentiški, tikslūs ir galiojantys bet kurie ją papildantys dokumentai, taip pat tikrinti deklaranto apskaitos ir kitus registrus, susijusius su operacijomis, atliktomis su atitinkamomis prekėmis, arba su ankstesnėmis ar paskesnėmis prekybos šiomis prekėmis operacijomis. Toks tikrinimas gali būti atliekamas prekių turėtojo arba turėtojo atstovo, taip pat bet kurio kito asmens, tiesiogiai arba netiesiogiai per verslą susijusio su minėtomis operacijomis arba dėl verslo turinčio tuos dokumentus ir duomenis, patalpose.

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 116 straipsnyje taip pat nustatyta, kad mokestinis patikrinimas gali būti atliekamas mokesčių administratoriaus buveinėje (muitinės įstaigoje) arba (ir) nuvykus pas mokesčių mokėtoją (ūkio subjekto buveinėje).

Išanalizavus TM 2016 ir 2017 metų tikrintinų asmenų planus, taip pat TM padalinių atsakymus į klausimą, pastebėta, kad dažniausiai į ūkio subjekto buveinę atlikti patikrinimo vyksta tik vienas muitinės pareigūnas (tikrintojas). Tikrinimą ūkio subjekto buveinėje atliekančio TM pareigūno platūs įgaliojimai ir tiesioginiai kontaktai su ūkio subjekto darbuotojais to ūkio subjekto buveinėje didina korupcijos pasireiškimo tikimybę.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo taisyklėse, patvirtintose MD generalinio direktoriaus 2008 m. birželio 11 d. įsakymu Nr. 1B-407 „Dėl Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo taisyklės), nustatyti, kad patikrinimą ūkio subjekto patalpose turėtų atlikti ne mažiau nei du muitinės pareigūnai.

2) *Nereglamentuotas MD skyrių atliekamų muitinės vykdomų patikrinimų peržiūros ir kokybės užtikrinimo bendrasis mechanizmas.*

Muitinės vykdomų patikrinimų peržiūra reglamentuota fragmentiškai ir nenuosekliai, t. y. teisės aktuose nustatyta, kad:

- patikrinimus vykdančių TM atsakingų struktūrinių padalinių viršininkai atlieka einamąją muitinės pareigūnų (tikrintojų), kurie atlieka asmenų ir deklaracijų patikrinimus, veiklos ir sprendimų priėmimo kontrolę (*Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo metodika, patvirtinta MD generalinio direktoriaus 2017 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. 1B-94 „Dėl Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo metodikos patvirtinimo“* (toliau – *Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo metodika*);

- MD atsakingas struktūrinis padalinys atlieka paskesniąją veiklos ir sprendimų priėmimo kontrolę ir patikrinimų stebėseną, vertina atliktų patikrinimų statistinius duomenis, efektyvumo kriterijus, TM atsakingų struktūrinių padalinių veiklos kokybę, teikia informaciją apie atliktus patikrinimus (*Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo metodika ir Ūkio subjektų patikrinimų skyrių veiklos kokybės vertinimo rekomendacijos, patvirtintos MD generalinio direktoriaus 2006 m. spalio 6 d. įsakymu Nr. 1B-654 „Dėl Teritorinių muitinių Ūkio subjektų patikrinimų skyrių veiklos kokybės vertinimo rekomendacijų patvirtinimo“*).

Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad nei Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo metodikoje, nei kitame teisės akte nėra reglamentuota deklaracijų patikrinimų peržiūra ir kokybės užtikrinimas.

Patikrinimus vykdančių TM atsakingų struktūrinių padalinių nuostatuose nustatytos įvairios jų atliekamos funkcijos, pvz.:

- ŪSPS – dalyvauti asmenų atrankos ir patikrinimų planavimo procese, kontroliuoti planinių patikrinimų vykdymą, analizuoti TM atliktų patikrinimų dokumentus, vertinti TM atliktų patikrinimų atitikimą;

- MD Tarifų skyriaus – teikti siūlymus TM dėl bendrųjų administracinių dokumentų tikrinimo po jų muitinio įforminimo, koordinuoti minėto pobūdžio tikrinimų atlikimą, kai šie tikrinimai atliekami Lietuvos muitinės mastu;

- MD Muitinio įvertinimo skyriaus – pagal kompetenciją koordinuoti TM atliekamų muitinės vertės tikrinimus ir mokestinius tyrimus ir metodiškai jiems vadovauti, kontroliuoti TM priimtus sprendimus dėl prekių muitinės vertės, teikti metodinę pagalbą TM atliekant muitinės vertės tikrinimus, mokestinius tyrimus, rengti muitinės veiklos efektyvumo rodiklius, analizuoti informaciją, teikti išvadas ir siūlymus dėl tam tikrų prekių muitinės vertės kontrolės stiprinimo, ūkio subjektų ūkinės komercinės veiklos tikrinimų organizavimo.

Analizės ir vertinimo metu įvertinta ir atliktų patikrinimų peržiūros ir kokybės užtikrinimo praktika. Nustatyta, kad, pvz., MD Tarifų skyrius pagal kompetenciją tam tikrose srityse stebi tarifinio reguliavimo priemonių taikymo teisingumą deklaracijose tiek informacinių technologijų sistemų priemonėmis (*Surveillance, Sietelis* ir kt.), tiek kitomis priemonėmis.

Minėtos aplinkybės ir teisės aktų nuostatos patvirtina, kad atliktų patikrinimų peržiūra ir kokybės užtikrinimo vertinimas yra vykdomi, tačiau nėra nuosekliai ir aiškiai reglamentuoti.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos muitinės veiklos strategijoje 2016–2020 metams, patvirtintoje MD generalinio direktoriaus 2016 m. liepos 18 d. įsakymu Nr. 1B-595 „Dėl Lietuvos Respublikos muitinės veiklos strategijos 2016–2020 metams patvirtinimo“, nustatyta, kad, siekiant strateginio tikslo „Plėsti institucijos gebėjimus“, būtina įgyvendinti vieną iš uždavinių – plėsti vidaus kontrolės sistemą, kurią sudaro prevencinė, einamoji ir paskesnioji kontrolė.

Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas nustato, kad vienas iš vidaus kontrolės tikslų yra skaidrumo užtikrinimas.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – siekiant padidinti MD skyrių atliekamų muitinės vykdomų patikrinimų peržiūros ir kokybės užtikrinimo efektyvumą ir skaidrumą, Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo metodikoje tikslinga nustatyti bendrą MD skyrių atliekamų muitinės vykdomų patikrinimų peržiūros ir kokybės užtikrinimo mechanizmą.

3) Tikrintinus asmenis ir deklaracijas atranka ir juos tikrina tas pats muitinės pareigūnas.

Teisės dirbti rizikos įvertinimo ir kontrolės sistemos asmenų patikrinimų komponentėje suteikimo, pakeitimo ir atšaukimo taisyklės, patvirtintos MD generalinio direktoriaus 2014 m. rugsėjo 10 d. įsakymu Nr. 1B-603 „Dėl Teisės dirbti rizikos įvertinimo ir kontrolės sistemos asmenų patikrinimų komponentėje suteikimo, pakeitimo ir atšaukimo taisyklių patvirtinimo“, nustato skirtingus tikrintinų asmenų ir deklaracijų atrankos specialistų ir tikrinimus atliekančių specialistų vaidmenis, pagal kuriuos matyti, kad atrankos specialisto ir tikrintojo teisės yra atskirtos. Tačiau praktikoje pasitaiko atvejų, kai tikrintinus asmenis ir deklaracijas atranka ir juos tikrina tas pats muitinės pareigūnas.

Nors Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo taisyklėse nėra nustatyta, kad atranką ir tikrinimą turi atlikti ne tas pats muitinės pareigūnas, tačiau atrankos specialisto ir tikrintojo teisių neatskyrimas muitinės vykdomų patikrinimų etapuose yra riziką didinantis veiksnys, galintis sudaryti prielaidas atsirasti korupcijos apraiškoms, todėl tikslinga, esant galimybei, atranką ir tikrinimą pavesti vykdyti skirtingiems muitinės pareigūnams.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė:

Pakeisti Muitinės vykdomų patikrinimų atlikimo metodiką, joje nustatant, kad, esant galimybei, atrankos specialistas nebūtų atrinkto patikrinti po muitinio įforminimo objekto tikrintojas.

4) Nenustatytas pirmumo tvarka tikrintinų deklaracijų sąrašo ir šių deklaracijų priskyrimo tikrintojams periodiškumas.

Darbo su Rizikos įvertinimo ir kontrolės sistemos Asmenų patikrinimų dalimi taisyklės, patvirtintos MD generalinio direktoriaus 2014 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. 1B-780 „Dėl Darbo su Rizikos įvertinimo ir kontrolės sistemos Asmenų patikrinimų dalimi taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės), reglamentuoja veiksmus, susijusius su tikrinamų deklaracijų atranka, tikrintinų deklaracijų sąrašo peržiūra, šiame sąrašo esančių deklaracijų priskyrimu tikrintojams.

Svarbu pažymėti, kad Taisyklėse nenustatytas tikrinimų periodiškumas. Tikrinimų skirstytojas (muitinės pareigūnas, planuojantis muitų teisės aktais nustatytus tikrinimus, organizuojantis ir pavedantis atlikti tikrinimus bei kontroliuojantis jų atlikimą informacinės sistemos RIKS3.AUDIT priemonėmis) turi peržiūrėti tikrintinų deklaracijų sąrašą ir priskirti tikrintojams deklaracijas, kurios turi būti tikrinamos pirmumo tvarka (deklaracijos, turinčios privalomojo tikrinimo požymį).

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – siekiant, kad būtų vykdoma nuolatinė tikrintinų deklaracijų sąrašo peržiūra, Taisyklėse įtvirtinti nuostata dėl tikrintinų deklaracijų sąrašo peržiūros periodiškumo, kuri užtikrintų ir pirmumo tvarka tikrintinų deklaracijų operatyvų priskyrimą tikrintojams.

5) Deklaracijas analizuoja, atranka tikrinti ir tikrina tam tikros TM, kurios veiklos zonoje buvo įforminta muitinės deklaracija, struktūrinis padalinys.

Toks patikrinimų organizavimo modelis kelia ir korupcijos riziką dėl ūkio subjektų atstovų ir pareigūnų tiesioginių kontaktų. Šią riziką galėtų sumažinti pagrindinių patikrinimo proceso etapų (duomenų analizės, rizikos valdymo, atrankos ir kt.) centralizavimas, kuris taip pat padėtų užtikrinti ir atrankos patikrinimams ir paskyrimo tikrintojams anonimiškumą ir pan. Svarbu, kad, centralizuojant muitinės vykdomas patikrinimus, būtų galima tolygiau paskirstyti žmogiškuosius

išteklius ir taikyti kontrolės ir priežiūros priemones ūkio subjektams skirtingų TM veiklos zonose atliekant tikrinimus po muitinio įforminimo. Tinkamai paskirstyti darbo krūviai prisidėtų ir prie pareigūnų atsparumo korupcijos apraiškoms formavimo.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – atlikti teisinių, organizacinių (administracinių) ir informacinių sistemų galimybių analizę, siekiant pereiti prie centralizuoto tikrinimo po muitinio įforminimo proceso organizavimo modelio taikymo muitinėje, ir pateikti siūlymus MD vadovybei dėl šio modelio įgyvendinimo.

4.3. VALSTYBINĖS MOKESČIŲ INSPEKCIJOS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS VEIKLOS SRITYSE

4.3.1. MOKESTINIAI TYRIMAI

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 2 straipsnio 24 punkte nustatyta, kad mokestinis tyrimas – mokesčių administratoriaus atliekama mokesčių mokėtojo veiklos stebėseną, apimanti pateiktų mokesčių deklaracijų, muitinės deklaracijų, dokumentų ir kitos apie mokesčių mokėtoją turimos informacijos analizę, mokesčių mokėtojų vizitavimą, jų veiklos kontrolę, siekiant nustatyti ir pašalinti trūkumus bei prieštaravimus mokesčių apskaičiavimo, deklaravimo ir sumokėjimo srityje.

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) *Neaiškiai reglamentuotos sąlygos, dėl kurių gali būti nepradedamas tiriamojo mokesčių mokėtojo mokestinis patikrinimas.*

Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklių, patvirtintų Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. gegužės 28 d. įsakymu Nr. VA-108 „Dėl Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklių, Pranešimo apie atliktą mokestinį tyrimą FR0687 formos ir Užduoties atlikti mokestinį tyrimą FR0688 formos patvirtinimo“ (toliau – Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklės), 11.1–11.6 papunkčiuose nustatytas baigtinis sąrašas atvejų, kai mokestinio tyrimo metu siūlymas pašalinti nustatytus trūkumus ir prieštaravimus mokėtojui neteikiamas ir turi būti pradedamas mokestinis patikrinimas, pvz., kai nustatoma finansinių nusikaltimų ir (ar) kitų teisės pažeidimų požymių turinčių duomenų ir sprendžiamas klausimas dėl informacijos perdavimo teisėsaugos institucijoms, kai kyla įtarimas (mokesčių administratorius turi informacijos, duomenų ar faktų), kad mokėtojas gali paslėpti ar sunaikinti mokestiniam patikrinimui atlikti reikalingus dokumentus, kai yra kitų aplinkybių, dėl kurių mokestinis patikrinimas taptų neįmanomas arba jo atlikimas ypač pasunkėtų ir kt.

Tačiau Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklių 11.6 papunktyje kartu su vienu iš atvejų (t. y., kai nustatomas mokesčių įstatymų pažeidimų kartotinumumas), kai turi būti pradėtas tiriamojo mokesčių mokėtojo mokestinis patikrinimas, nustatyta ir išimtis (išlyga), kad „mokestinis patikrinimas gali būti nepradedamas, kai dėl motyvuotų priežasčių jį pradėti netikslinga, tačiau tokiu atveju turi būti įforminta išvada“.

Nors Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklių 11 punkte nurodyti konkretūs atvejai, kada mokestinis patikrinimas turi būti pradedamas, tačiau tame pačiame punkte nustatyta aiškiais kriterijais nepagrįsta minėta išimtinė sąlyga, suteikianti mokesčių administratoriaus pareigūnams itin plačią diskreciją sprendžiant klausimą pradėti (ar nepradėti) mokestinį patikrinimą, galinti sudaryti palankias sąlygas ir korupcijos apraiškoms.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklėse nustatyti baigtinį sąrašą atvejų, kada siūlymas pašalinti nustatytus trūkumus ir prieštaravimus mokėtojui neteikiamas ir turi būti pradėtas tiriamojo mokesčių mokėtojo mokestinis patikrinimas.

2) *Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklėse nenustatyti mokesčių mokėtojo informavimo apie atliekamą mokestinį tyrimą, priimtą sprendimą atlikti mokestinį patikrinimą, baigtą mokestinį tyrimą, mokesčių administratoriaus viršininko ar jo tam įgalioto asmens pasirašytą užduotį terminai ir būdai.*

Nenustatyti mokesčių mokėtojo informavimo apie mokesčių administratoriaus veiksmus terminai ir būdai sudaro sąlygas mokesčių administratoriui skirtingai interpretuoti teisės aktų nuostatas, vilkinti privalomus veiksmus.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Mokestinio tyrimo atlikimo taisyklėse nustatyti, kokiais būdais ir terminais mokesčių mokėtojas yra informuojamas apie mokesčių administratoriaus veiksmus.

4.3.2. MOKESTINIAI PATIKRINIMAI

Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo 2 straipsnio 23 punkte nustatyta, kad mokestinis patikrinimas (toliau – MP) – mokesčių administratoriaus atliekamas mokesčių mokėtojo patikrinimas siekiant kontroliuoti, kaip mokesčių mokėtojas vykdo mokesčių įstatymų reikalavimus mokesčių apskaičiavimo, deklaravimo, sumokėjimo, o įstatymų numatytais atvejais – ir kitose srityse.

Pagrindiniai teisės aktai, reglamentuojantys MP atlikimo, MP metu surinktos informacijos, nustatytų faktų įforminimo ir patvirtinimo procedūras, yra:

1) Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklės, patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. gegužės 5 d. įsakymu Nr. VA-87 „Dėl Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklės);

2) Operatyvių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir tvirtinimo taisyklės, patvirtintos Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos viršininko 2004 m. birželio 23 d. įsakymu Nr. VA-128 „Dėl Operatyvių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir tvirtinimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Operatyvių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir tvirtinimo taisyklės).

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) *Neregamentuota galimybė pratęsti ir (arba) papildyti MP tikrinimo laikotarpį, nenustatyta mokesčių mokėtojų informavimo apie MP pratęsiamą formą ir jos turinys.*

MP atlikimo metu, paaiškėjus naujų aplinkybių, nustačius pažeidimų, apimančių ilgesnį laikotarpį, nei numatyta tikrinti, ir priėmus sprendimą pratęsti ar papildyti tikrinamą laikotarpį, yra pildomas ir mokesčių mokėtojų įteikiamas laisvos formos informacinis pranešimas, kurio turiniui nenustatyti jokie reikalavimai, t. y. neįpareigojama nurodyti motyvuotas priežastis, dėl kurių yra priimtas toks sprendimas ir pan. Netikslus teisinis reglamentavimas gali sudaryti sąlygas piktnaudžiauti ir didina korupcijos pasireiškimą tikimybę.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklės ir Operatyvių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir tvirtinimo taisyklės papildyti nuostatomis dėl MP tikrinimo laikotarpio pratęsimo, nustatyti mokesčių mokėtojų informavimo apie pratęsią MP laikotarpį formą ir jos rekvizitus.

2) *Teisės aktuose nenustatyti mokesčių mokėtojams skirtų dokumentų, susijusių su MP, įteikimo terminai ir būdai.*

Nenustatyta, kokiais terminais ir būdais mokesčių mokėtojų įteikiami dokumentai, kuriuose informuojama apie pavedimo atlikti MP išrašymą, apie pakeistą MP dalyką ar tikrinimą atliekantį pareigūną, apie MP pratęsimo, sustabdymo ar sustabdymo pratęsimo priežastis ir terminus, MP nutraukimą, kokiais būdais ir terminais mokesčių mokėtojų įteikiamas patikrinimo aktas ir kt. Neišsamiai reglamentuota dokumentų įteikimo mokesčių mokėtojams tvarka sudaro sąlygas subjektyviai interpretuoti ir taikyti teisės aktų nuostatas, didina korupcijos pasireiškimą tikimybę.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklėse ir Operatyvių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir tvirtinimo taisyklėse nustatyti aiškius dokumentų mokesčių mokėtojų įteikimo terminus ir būdus.

3) *Teisės aktuose nenustatyta, koku būdu (raštu ar žodžiu) turi būti išreikštas mokesčių mokėtojo sutikimas MP atliekančiam mokesčių administratoriaus pareigūnui patekti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas.*

Mokesčių administratoriaus pareigūnas, atliekantis mokesčių mokėtojo MP, įteikęs mokėtojui pranešimą apie MP ir pateikęs tarnybinį pažymėjimą bei pavedimą tikrinti, turi teisę visą patikrinimo atlikimo laikotarpį mokesčių mokėtojo darbo valandomis nekliudomai įeiti į mokesčių mokėtojo patalpas, teritoriją (tarp jų ir nuomojamas ar naudojamas panaudos teisinių santykių pagrindu), taip pat mokesčių mokėtojo privačias patalpas ir teritoriją, jei jose vykdoma veikla. Į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas mokesčių administratoriaus pareigūnas turi teisę patekti tik fiziniam asmeniui sutikus, jei įstatymai nenustato kitaip.

Antikorupcinė analizės ir vertinimo metu nustatyta, kad teisės aktuose nenurodyta, koku būdu (forma) turi būti išreikštas mokesčių mokėtojo sutikimas mokesčių administratoriaus pareigūnui patekti į fizinio asmens gyvenamąsias patalpas. Todėl gali būti atveju, kai mokesčių mokėtojas, žodžiu davęs sutikimą mokesčių administratoriaus pareigūnams pateikti į jo patalpas, vėliau nurodys, kad tokio sutikimo nedavė ir kad mokesčių administratoriaus pareigūnai į patalpas pateko neteisėtai, arba priešingai – mokesčių administratoriaus pareigūnai, patekę į mokesčių mokėtojo gyvenamąsias patalpas, nesant jo sutikimo, gali teigti, kad mokesčių mokėtojas tokį sutikimą davė žodžiu.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklėse ir Operatyvių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir tvirtinimo taisyklėse nustatyti, koku būdu turi būti išreikštas mokesčių mokėtojo sutikimas mokesčių administratoriaus pareigūnams patekti į jo gyvenamąsias patalpas.

4) *Teisės aktai neįpareigoja mokesčių administratoriaus raštu informuoti mokesčių mokėtoją, kad jam patikrinimo aktas surašomas ir mokestis apskaičiuojamas remiantis kitų valstybės įstaigų ir institucijų aktais ar kitais dokumentais (t. y. neatliekant mokesčių mokėtojo pakartotinio patikrinimo).*

Teisės aktai nustato, kad mokesčių administratorius, įteikdamas mokesčių mokėtojui laisvos formos pranešimą, gali raštu informuoti, kad mokesčių mokėtojui bus surašomas patikrinimo aktas ir bus apskaičiuojamas mokestis pagal atitinkamos valstybės įstaigos ar institucijos dokumentus ir kad mokėtojas turi teisę pateikti pastabas ir paaiškinimus dėl tikrinamo dalyko.

Tačiau esamas teisinis reglamentavimas, kuris mokesčių administratoriui suteikia teisę, bet ne pareigą raštu informuoti mokesčių mokėtojus, neužtikrina vienodo teisės aktų nuostatų taikymo visiems subjektams, nes informuotiems mokesčių mokėtojams sudaro palankesnes sąlygas MP procese.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

Mokestinių patikrinimų atlikimo, jų rezultatų įforminimo ir patvirtinimo taisyklėse nustatyti, kad kai patikrinimo aktas surašomas ir mokestis apskaičiuojamas remiantis kitų valstybės įstaigų ir institucijų aktais ar kitais dokumentais (t. y. neatliekant mokesčių mokėtojo pakartotinio patikrinimo), mokesčių administratorius apie tai turi raštu informuoti mokesčių mokėtoją.

4.3.3. PERSONALO FORMAVIMAS, VALDYMAS IR ADMINISTRAVIMAS

Valstybinę mokesčių inspekciją (toliau – VMI) sudaro Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – VMI prie FM) ir apskričių valstybinės mokesčių inspekcijos (toliau – AVMI).

2017 m. rugpjūčio 1 d. duomenimis, VMI personalą sudaro 3308 pareigybės, iš jų 1326 VMI prie FM valstybės tarnautojų pareigybės, 219 – VMI prie FM darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis ir gaunančių darbo užmokestį iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto (toliau – darbuotojai), pareigybių, 1474 – AVMI valstybės tarnautojų ir 289 – AVMI darbuotojų pareigybės.

Antikorupciniu požiūriu analizuoti ir vertinti šie veiklos procesai:

- VMI valstybės tarnautojų ir darbuotojų priėmimo tvarka;
- VMI valstybės tarnautojų ir darbuotojų poreikio, pareigybių kategorijų nustatymas;

- VMI valstybės tarnautojų tarnybinio kaitumo galimybės;
- VMI valstybės tarnautojų ir darbuotojų skatinimo, priedų ir priemokų skyrimo aspektai;
- VMI valstybės tarnautojams taikomos tarnybinės, o VMI darbuotojams — drausminės atsakomybės reglamentavimo ypatumai;
- VMI valstybės tarnautojams skirtų tarnybinių nuobaudų panaikinimo anksčiau laiko pagrįstumas;
- VMI valstybės tarnautojų ir darbuotojų eiliniai ir neeiliniai vertinimai ir išeitinės kompensacijos.

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) Neišsamiai reglamentuota drausminės atsakomybės taikymo VMI darbuotojams procedūra.

Pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso (toliau – DK) nuostatas, galiojusias iki š. m. liepos 1 d., VMI darbuotojams galėjo būti taikoma drausminė atsakomybė, skiriant tokias nuobaudas kaip pastaba, papeikimas, atleidimas iš darbo. Pažymėtina, kad vidaus teisės aktai nereglamentuoja VMI darbuotojams taikomos drausminės atsakomybės procedūrų, tačiau pagal susiformavusią praktiką, gavus informacijos ar nustačius galimus darbuotojo pažeidimus, buvo rengiamas tarnybinis pranešimas VMI prie FM ar AVMI viršininkui dėl drausminės atsakomybės taikymo procedūros darbuotojui inicijavimo.

Pagal DK nuostatas, įsigaliojusias nuo š. m. liepos 1 d., VMI darbuotojams gali būti taikoma tik vienos rūšies drausminė atsakomybė – atleidimas iš darbo 2 atvejais: 1) už šiurkštų darbuotojo darbo pareigų pažeidimą, 2) per paskutinius dvylika mėnesių darbuotojo padarytą antrą tokį pat darbo pareigų pažeidimą (DK 58 str. 2 d.).

Tačiau šiuo metu nesant teisinio reglamentavimo, sukonkretinančio DK nuostatas, nėra aišku, kaip, koku būdu ir kokiais terminais bus taikoma drausminė atsakomybė VMI darbuotojams, todėl naujai įsigaliojusios DK nuostatos gali būti skirtingai interpretuojamos ir įgyvendinamos.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – reglamentuoti drausminės atsakomybės taikymo VMI darbuotojams procedūrą.

2) Nereglamentuota tarnybinių nuobaudų panaikinimo anksčiau laiko VMI valstybės tarnautojams tvarka, nenustatyti kriterijai ir terminai.

Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (toliau – VTĮ) 31 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad tarnybinė nuobauda ją paskyrusio asmens motyvuotu sprendimu gali būti panaikinta anksčiau, negu sueis VTĮ 31 straipsnio 1 dalyje nustatytas vienerių metų terminas arba kai valstybės tarnautojas gauna valstybės apdovanojimą.

Antikorupcinė analizės ir vertinimo metu nustatyta, kad VMI vidaus teisės aktai nereglamentuoja tarnybinės nuobaudos panaikinimo anksčiau VTĮ nustatyto termino procedūrų.

Pagal VMI prie FM ir AVMI praktiką karjeros valstybės tarnautojo, kuriam paskirta tarnybinė nuobauda, tiesioginis vadovas su tarnybiniu raštu dėl tarnybinės nuobaudos valstybės tarnautojui panaikinimo kreipiasi atitinkamai į VMI prie FM ar AVMI viršininką, kuris, atsižvelgdamas į tarnybiniame pranešime nurodomas aplinkybes, priima sprendimą panaikinti ar nepanaikinti valstybės tarnautojui paskirtą nuobaudą. Tokie VMI vadovų sprendimai įforminami jų įsakymais. Nenustatyta atvejų, kai VMI prie FM ar AVMI viršininkas netenkino prašymo panaikinti valstybės tarnautojui paskirtą tarnybinę nuobaudą, nors minėtuose tarnybiniuose pranešimuose VMI administracijos padalinių vadovai nurodė bendro pobūdžio motyvus („labai stengiasi“, „dirba dalykiškai“, „darbus atlieka atsakingai, sąžiningai“, „nepriekaištingai atlieka tarnybines pareigas“) ar pan.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – teisiškai įtvirtinti procedūras, jų atlikimo terminus ir objektyvius kriterijus, į kuriuos turėtų būti atsižvelgiama, sprendžiant dėl valstybės tarnautojui paskirtos tarnybinės nuobaudos panaikinimo anksčiau įstatyme nustatyto termino.

4) Teisės aktuose nenustatyta tvarka ir kriterijai, kuriais vadovaujantis turi būti nustatomi darbuotojams skiriamų priemokų dydžiai, o tik apibrėžiami maksimalūs mokėtinų priemokų dydžiai ir įstaigos vadovui suteikiama diskrecijos teisė nustatyti mokamos priemokos dydį.

Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo

įstatymas, įsigaliojęs nuo 2017 m. vasario 1 d., numato, kad darbuotojams gali būti skiriamos priemokos ir premijos, tačiau nustato pernelyg abstrakčius jų teisinius pagrindus (pvz., nurodoma, kad premija gali būti mokama darbuotojui atlikus vienkartinę ypač svarbią įstaigos veiklą užduotis, tačiau neapibrėžiama, kaip suprantama, pvz., „ypač svarbi įstaigos veiklos užduotis“), nurodo maksimalius priemokų dydžius ir premijų dydžių ribas, tačiau nenustato priemokų skyrimo tvarkos ir procedūrų bei kriterijų, į kuriuos turėtų būti atsižvelgiama, sprendžiant, kokio dydžio priemoka ir premija gali būti skiriama.

Todėl, nesant teisės aktuose nustatytų kriterijų, valstybės tarnautojams ir darbuotojams gali būti neobjektyviai ir neskaidriai nustatomi priemokų, priedų ir premijų dydžiai.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – VMI vidaus teisės aktuose įtvirtinti aiškius ir konkrečius kriterijus, kuriais vadovaujantis turi būti nustatomi VMI valstybės tarnautojams ir darbuotojams mokamų priemokų, priedų, premijų dydžiai ir nustatyti priedų ir priemokų skyrimo procedūras.

5) *VMI sistemoje nėra bendros personalo formavimo, valdymo ir administravimo politikos.*

Personalo formavimo, valdymo ir administravimo reglamentavimas VTĮ ir jo įgyvendinamuosiuose teisės aktuose yra gana išsamus, tačiau neretai įvairios su personalo įdarbinimu, skatinimu, atsakomybės taikymu susijusios panašios procedūros atliekamos skirtingai dėl nepakankamai aiškių ar išsamių teisės aktų nuostatų, nepakankamų kriterijų, skirtingų situacijų ypatumų ir pan. Įgyvendinant VTĮ ir susijusius teisės aktus, taip pat egzistuoja ir objektyvi korupcijos rizika, nes veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatyme nustatytus korupcijos riziką sąlygojančius kriterijus.

Siekiant formuoti bendrą, vienodą, skaidrią ir objektyvią personalo valdymo, formavimo ir administravimo praktiką, tikslinga parengti ir patvirtinti VMI personalo politikos aprašą ar procedūrų vadovą arba panašų dokumentą, kuriame būtų pateikiama aiški, konkreti ir nuosekli informacija aktualiais personalo valdymo klausimais, t. y. priėmimo į pareigas VMI ir atleidimo iš jų, tarnybinio kaitumo, atlygio už darbą ir skatinimo, VMI valstybės tarnautojų ir darbuotojų vertinimo, atsakomybės taikymo, tarnybinių nuobaudų panaikinimo ir kita tvarka, pvz., pareigybių kategorijų įvertinimas pagal atliekamas funkcijas, jų svarbą ir mokamą darbo užmokestį, kokiomis sąlygomis VMI personalas gali tikėtis darbo užmokesčio sąlygų peržiūrėjimo, pakeitimo, atlygio didėjimo ir pan.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – parengti VMI įgyvendinamos personalo politikos vidaus procesus ir procedūras detalizuojantį teisės aktą, kuris padėtų užtikrinti vienodą teisės aktų taikymą VMI sistemoje personalo formavimo, valdymo ir administravimo veiklos srityje.

4.3.4. MOKESČIŲ ADMINISTRATORIAUS IŠANKSTINIS ISPAREIGOJIMAS DĖL MOKESČIŲ TEISĖS AKTŲ NUOSTATŲ TAIKYMO

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo (toliau – MAĮ) 37¹ straipsnio nuostatas, VMI prie FM viršininko įsakymais patvirtinti šie teisės aktai:

– Mokesčių mokėtojo prašymo pritarti mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui būsimajam sandoriui pateikimo, prašymo nagrinėjimo, mokesčių administratorių įpareigojančio sprendimo priėmimo ir pakeitimo taisyklės (2011 m. spalio 19 d. įsakymas Nr. VA-105 „Dėl Mokesčių mokėtojo prašymo pritarti mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui būsimajam sandoriui pateikimo, prašymo nagrinėjimo, mokesčių administratorių įpareigojančio sprendimo priėmimo ir pakeitimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Įpareigojančių sprendimų taisyklės);

– Mokesčių mokėtojo prašymo pritarti būsimąjo kontroliuojamojo sandorio kainodaros principams pateikimo, prašymo nagrinėjimo, mokesčių administratorių įpareigojančio sprendimo priėmimo ir pakeitimo taisyklės (2011 m. spalio 21 d. įsakymas Nr. VA-106 „Dėl Mokesčių mokėtojo prašymo pritarti būsimąjo kontroliuojamojo sandorio kainodaros principams pateikimo, prašymo nagrinėjimo, mokesčių administratorių įpareigojančio sprendimo priėmimo ir pakeitimo taisyklių patvirtinimo“) (toliau – Kainodaros sprendimų taisyklės).

Igyvendinant minėtų taisyklių nuostatas VMI prie FM viršininko įsakymais sudarytos dvi darbo grupės:

- Nuolatinė darbo grupė mokesčių mokėtojo prašymui pritarti mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui būsimajam sandoriui nagrinėti bei mokesčių administratorių įpareigojančiam sprendimui rengti (toliau – Įpareigojančių sprendimų darbo grupė);

- Nuolatinė darbo grupė mokesčių mokėtojo prašymui pritarti būsimąjį kontroliuojamojo sandorio kainodaros principams nagrinėti bei mokesčių administratorių įpareigojančiam sprendimui rengti (toliau – Kainodaros sprendimų darbo grupė).

Pažymėtina, kad minėti VMI prie FM priimti teisės aktai, reglamentuojantys MAĮ 37¹ straipsnio nuostatų įgyvendinimą, 2017 metais buvo atnaujinti, atsižvelgiant į 2017 m. sausio mėnesį Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos rekomendacijas, pateiktas atlikus susitarimus dėl mokesčio dydžio reglamentuojančių teisės aktų antikorupcinį vertinimą. Detali informacija apie tai, kaip buvo įgyvendintos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos rekomendacijos, pateikta Finansų ministerijai VMI prie FM 2017 m. spalio 3 d. mokesčių administratoriaus išankstinio įsipareigojimo dėl mokesčių teisės aktų nuostatų taikymo srities antikorupcinės analizės ir vertinimo išvadoje Nr. (14.26-20) 109-396 ir šioje Motyvuotoje išvadoje nenagrinėjama.

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) *Mokesčių mokėtojų ir mokesčių administratoriaus atstovų išankstiniai susitikimai, skirti su prašymo pateikimu ir būsimąjį kontroliuojamojo sandorio kainodaros principų suderinimu susijusiems klausimams aptarti, neprotokoluojami ir nedaromi šių susitikimų garso įrašai.*

Kainodaros sprendimų taisyklės suteikia teisę (galimybę) mokesčių mokėtojui, dar prieš pateikiant prašymą dėl būsimąjį kontroliuojamojo sandorio kainodaros principų taikymo, iš anksto susitikti su mokesčių administratoriaus atstovais aptarti su prašymo pateikimu ir būsimąjį kontroliuojamojo sandorio kainodaros principų suderinimu susijusių klausimų (toliau – išankstiniai susitikimai).

Pažymėtina, kad Įpareigojančių sprendimų taisyklės išankstinių susitikimų nenumato.

Išankstiniai susitikimai neprotokoluojami, nes toks reikalavimas nenustatytas teisės aktuose, nedaromi ir šių susitikimų garso įrašai. Išankstinio susitikimo metu nepriimami mokesčių administratorių sprendimai dėl būsimąjį kontroliuojamojo sandorio – tai yra tik mokesčių administratoriaus pagalba mokesčių mokėtojui priimant sprendimą kreiptis (ar nesikreipti) į mokesčių administratorių su prašymu dėl būsimąjį kontroliuojamojo sandorio.

Siekiant užtikrinti MAĮ 37¹ straipsnio įgyvendinimo proceso skaidrumą, objektyvumą ir mokesčių administratorių veiksmų nešališkumą, išankstinius susitikimus tikslinga protokuluoti ir daryti jų garso įrašus, taip pat nustatyti, per kiek laiko nuo susitikimo su mokesčių mokėtoju mokesčių administratorius surašo protokolą, kas jį pasirašo ir koks turi būti protokolo turinys.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Kainodaros sprendimų darbo grupės reglamentą papildyti nuostatomis dėl išankstinių susitikimų protokolavimo, reikalavimų protokolams ir šių susitikimų garso įrašų.

2) *Įpareigojančių sprendimų darbo grupės posėdžiai neprotokuluojami ir nefiksuojami balsavimo rezultatai.*

Įpareigojančių sprendimų taisyklėse, Kainodaros sprendimų taisyklėse, Įpareigojančių sprendimų darbo grupės reglamente ir Kainodaros sprendimų darbo grupės reglamente nustatyta, kad mokesčių mokėtojų pateikti prašymai nagrinėjami ir atitinkami sprendimai priimami minėtų VMI prie FM viršininko įsakymais sudarytų nuolat veikiančių darbo grupių posėdžiuose bendru darbo grupės narių balsavimu. Laikoma, kad sprendimas priimtas, jei jam pritaria daugiau kaip pusė dalyvaujančių darbo grupės narių, o balsams pasiskirsčius po lygiai, lemia darbo grupės vadovo balsas.

Tačiau minėti teisės aktai nenustato, kaip ir kokiame dokumente turi būti fiksuojami darbo grupių balsavimo rezultatai.

Be to, pažymėtina, kad Įpareigojančių sprendimų darbo grupės posėdžiai, kuriuose balsuojama pritarti ar nepritarti mokesčių mokėtojo prašyme nurodytam mokesčių teisės aktų nuostatų taikymui būsimajam sandoriui, yra neprotokuluojami ir nedaromi posėdžių garso įrašai.

Nuosekliai nefiksuojant darbo grupių posėdžių eigos ir balsavimo rezultatų, neužtikrinamas priimamų sprendimų objektyvumas, nešališkumas ir skaidrumas.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – minėtų darbo grupių veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatyti, kad darbo grupių posėdžiai turi būti protokoluojami, protokoluose privalomai nurodant konkrečius balsavimo rezultatus, t. y. balsų „už“ ir „prieš“ skaičių, taip pat daromi posėdžių garso įrašai.

3) *Kainodaros sprendimų darbo grupės darbo reglamento nuostatos neatitinka Kainodaros sprendimų taisyklių nuostatų.*

Nors, kaip minėta, Kainodaros sprendimų taisyklės buvo atnaujintos atsižvelgiant į 2017 m. sausio mėnesį Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos pateiktas rekomendacijas, tačiau Kainodaros sprendimų darbo grupės reglamento nuostatos nebuvo atitinkamai pakeistos, todėl jos neatitinka Kainodaros sprendimų taisyklėse nustatyto reglamentavimo, pvz.:

- Kainodaros sprendimų darbo grupės reglamente liko nuostatos, kad darbo grupės nariai turi teisę apsilankyti įmonėje, bendrauti su mokesčių mokėtoju;

- Kainodaros sprendimų darbo grupės reglamente nenurodyta, iš kiek asmenų sudaroma darbo grupė, nenustatyti darbo grupės nariams keliami reikalavimai (pvz., Įpareigojančių sprendimų darbo grupės reglamente nustatyta, kad darbo grupę sudaro valstybės tarnautojai iš skirtingų VMI prie FM administracijos padalinių, turintys švietimo ir (arba) konsultavimo mokesčių klausimais, mokesčių teisės aktų aiškinimo, mokesčių ginčų nagrinėjimo, teismų praktikos analizavimo patirties). Taip pat nenustatyta grupės narių nusišalinimo procedūra, nedetalizuoti darbo grupės atliktinų veiksmų ir mokesčių mokėtojų informavimo apie juos terminai ir kt.

Minėtos nesuderintos teisės aktų nuostatos, be kita ko, gali didinti ir korupcijos pasireiškimo tikimybę.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – pakeisti Kainodaros sprendimų darbo grupės darbo reglamentą, suderinant atitinkamas jo nuostatas su Kainodaros sprendimų taisyklių nuostatomis.

4.4. VALSTYBĖS DOKUMENTŲ TECHNOLOGINĖS APSAUGOS TARNYBOS PRIE FINANSŲ MINISTERIJOS VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO VEIKLOS SRITYJE

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai – Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklėse nepakankamai išsamiai reglamentuotos pirkimų poreikio formavimo, reikalingų prekių, paslaugų ar darbų specifikavimo, prevencinės, išankstinės, einamosios ir paskesnės finansų kontrolės, sutarčių sudarymo ir jų vykdymo priežiūros procedūros.

2017 m. liepos 1 d. įsigaliojus viešųjų pirkimų reglamentavimo pokyčiams, Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos (toliau – VDAT) direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-27 „Dėl Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas (toliau – VDAT mažos vertės pirkimų tvarkos aprašas), kuris nustato pirkimų būdus ir jų procedūrų atlikimo tvarką. Iki 2017 m. liepos 1 d. pradėtų viešųjų pirkimų organizavimo tvarką reglamentuoja Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklės, patvirtintos VDAT direktoriaus 2012 m. gruodžio 20 d. įsakymu Nr. 1-202 „Dėl Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos supaprastintų viešųjų pirkimų taisyklių patvirtinimo“ (toliau – VDAT supaprastintų pirkimų taisyklės).

Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklės, patvirtintos VDAT direktoriaus 2012 m. rugsėjo 18 d. įsakymu Nr. 1-139 „Dėl Valstybės dokumentų technologinės apsaugos tarnybos prie Finansų ministerijos viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklių patvirtinimo“ (toliau – VDAT viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės taisyklės), detalizuoja viešųjų pirkimų organizavimo, vidaus kontrolės procedūras ir atsakingų asmenų atliekamus veiksmus, tačiau nepakankamai išsamiai reglamentuoja pirkimų poreikio formavimo, reikalingų prekių, paslaugų ar

darbų specifikuojimo, prevencinės, išankstinės, einamosios ir paskesnės finansų kontrolės, sutarčių sudarymo ir jų vykdymo priežiūros procedūras.

Atsižvelgiant į tai, kad VDAT viešųjų pirkimų organizavimo veiklos srityje atliekamas procedūras ir veiksmus reglamentuoja ne tik minėti, bet ir kiti susiję teisės aktai, nurodyti VDAT viešųjų pirkimų srities 2017 m. vertinimo aprašyme, tikslinga parengti visus VDAT viešuosius pirkimus reglamentuojantį teisės aktą, kuriame būtų nustatyti už pirkimus atsakingi asmenys, jų veiksmai planuojant, organizuojant ir vykdant viešuosius pirkimus, didinant skaidrumą šioje veiklos srityje, taip pat VDAT veiklos rizikos valdymo metodiką, kuri apimtų rizikos veiksnių nustatymą, analizę ir vertinimą, rizikos valdymo parinkimo kriterijus, rizikos stebėseną, peržiūrą, fiksavimą, informacijos perdavimą.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – parengti visus VDAT viešuosius pirkimus reglamentuojantį teisės aktą ir VDAT veiklos rizikos valdymo metodiką.

4.5. AUDITO, APSKAITOS, TURTO VERTINIMO IR NEMOKUMO VALDYMO TARNYBOS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS BANKROTO ADMINISTRATORIŲ IR RESTRUKTŪRIZAVIMO ADMINISTRATORIŲ VEIKLOS PRIEŽIŪROS (AUDITO, APSKAITOS, TURTO VERTINIMO IR NEMOKUMO VALDYMO TARNYBOS DARBUOTOJŲ IR VALSTYBĖS TARNAUTOJŲ, ĮRAŠYTŲ Į ASMENŲ, TEIKIANČIŲ ĮMONIŲ BANKROTO ADMINISTRAVIMO PASLAUGAS, SĄRAŠĄ, NEŠALIŠKUMO IR OBJEKTIVUMO UŽTIKRINIMO ATLIEKANT JIEMS PAVESTAS FUNKCIJAS) VEIKLOS SRITYJE

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) Neišsamiai reglamentuotos vidaus kontrolės procedūros.

Bankroto administratorių veiklos priežiūros ir Restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros taisyklės, patvirtintos Lietuvos Respublikos finansų ministro 2016 m. liepos 5 d. įsakymu Nr. 1K-270 „Dėl Bankroto administratorių veiklos priežiūros ir Restruktūrizavimo administratorių veiklos priežiūros taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės), nustato, kad patikrinimus atlieka tikrintojas (-ai) – priežiūros institucijos valstybės tarnautojas (-ai) ir (arba) darbuotojas (-ai), dirbantis (-ys) pagal darbo sutartį, patikrinimo rezultatai išdėstomi išvados dėl administratoriaus veiklos tikrinimo projekte.

Tačiau šiame teisės akte nenustatyta, kokiais kriterijais vadovaujantis skiriami patikrinimus atliekantys Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Tarnyba) darbuotojai, kokie Tarnybos darbuotojai vizuoja ir pasirašo patikrinimų rezultatų išvadas. Aptariamas rizikos veiksnys vertintinas kaip Tarnybos darbuotojų (bankroto administratorių ir restruktūrizavimo administratorių (toliau – administratoriai) veiklos vidaus kontrolės procedūrų neišsamus reglamentavimas, kurio neigiama įtaka galėtų būti sumažinta nustatant administratorių patikrinimų rezultatų tvirtinimo vidaus procedūras, administratorių veiklos patikrinimų rezultatų patvirtinimo vidaus kontrolės seką, terminus, šioje procedūroje dalyvaujančius Tarnybos darbuotojus.

Taip pat, nustatant susipažinimo su Tarnybos valstybės tarnautojų ir darbuotojų pateiktų privačių interesų deklaracijų duomenimis tvarką, būtų sustiprinta Tarnybos darbuotojų, įrašytų į asmenų, teikiančių įmonių bankroto administravimo paslaugas, sąrašą, nešališkumo, objektyvumo, atliekant jiems pavestas administratorių veiklos priežiūros funkcijas, kontrolę ir interesų konfliktų prevenciją.

Pažymėtina, kad Tarnybos direktoriaus 2017 m. spalio 31 d. įsakymu Nr. V1-267 „Dėl Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos darbo reglamento patvirtinimo“ buvo atnaujintas Tarnybos darbo reglamentas ir jame nustatyta administratorių veiklos patikrinimų rezultatų patvirtinimo vidaus kontrolės seka, terminai, šioje procedūroje dalyvaujantys Tarnybos darbuotojai, todėl papildomi pasiūlymai dėl vidaus kontrolės procedūrų aiškesnio reglamentavimo neteikiami.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Tarnybos vidaus teisės aktu patvirtinti susipažinimo su Tarnybos valstybės tarnautojų ir darbuotojų pateiktų privačių interesų deklaracijų duomenimis tvarkos aprašą.

2) *Neaiškiai reglamentuoti apribojimai į bankroto administratorių sąrašą įtrauktiems asmenims atlikti ir administratorių veiklos priežiūros funkcijas.*

Pagal galiojančius teisės aktus administratoriaus kvalifikaciją turinčio valstybės tarnautojo kompetencija yra pakankama administratorių veiklos priežiūros funkcijai atlikti. Tačiau šiuo atveju yra galima interesų konfliktų situacija, kurios privalo vengti visi valstybės tarnyboje dirbantys asmenys. Todėl, siekiant užtikrinti tinkamą interesų konfliktų prevenciją, Tarnybai tikslinga kreiptis į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją dėl rekomendacijų, kurios padėtų Tarnybai nustatyti teisės aktų reikalavimus atitinkantį administratorių ir jų priežiūrą vykdančių darbuotojų interesų konfliktų prevencijos ir kontrolės mechanizmą ir užtikrinti tinkamą jo įgyvendinimą.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės – Tarnybos teisės akte nustatyti, kad Tarnybos darbuotojai, atliekantys asmenų priežiūros funkcijas, turi būti nepraktikuojantys asmenys. Patvirtinti pareigybių, kurias Tarnyboje užimantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašą. Kreiptis į Vyriausiąją tarnybinės etikos komisiją dėl rekomendacijų administratorių ir kitų Tarnybos priežiūrą profesijų veiklos priežiūrą vykdančių darbuotojų privačių interesų deklaravimo, interesų konfliktų prevencijos ir kontrolės organizavimo klausimais.

4.6. CENTRINĖS PROJEKTŲ VALDYMO AGENTŪROS VEIKLOS – IGNALINOS PROGRAMOS PROJEKTŲ PATIKRŲ VIETOSE ATLIKIMO – SRITYJE

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai – vienasmeniškai atliekamos patikrų vietose elementų atrankos ir patikrų apimties kriterijų nustatymo procedūros.

Viešosios įstaigos Centrinės projektų valdymo agentūros (toliau – CPVA) veiklos – Ignalinos programos projektų patikrų vietose atlikimo – sritį reglamentuoja CPVA Veiklos vadovo Ignalinos programos veiklos administravimo vadovo Projektų patikrų vietoje atlikimo procedūra (toliau – Procedūra), kuria vadovaujantis vykdoma išankstinė (*ex ante*) ir paskesnioji (*ex post*) kontrolė, įskaitant reprezentatyvių ir (arba) pagal riziką atrinktų sandorių pavyzdžių patikras vietose, siekiant įsitikinti, kad minėti sandoriai yra teisėti ir atitinka taisykles ir veiklos, finansuojamos iš Europos Sąjungos biudžeto, yra vykdomos efektyviai ir įgyvendinamos tinkamai. CPVA, pasirinkdama kontrolės priemones, atsižvelgia į riziką ir išlaidų panaudojimo efektyvumą. Sandoriai atrenkami tiek pagal riziką, tiek atsitiktine tvarka. Pageidautina, kad atsitiktine tvarka atrinkta sandorių dalis būtų reprezentatyvi. Tikrinamas sandoris turi būti pakankamai didelis, kad leistų įsitikinti jo teisėtumu ir tinkamumu bei finansinio valdymo patikimumu.

Kasmet sudaromas standartinių patikrų planas, į kurį sandoriai atrenkami vadovaujantis rizikos veiksniais ir atsitiktinės atrankos būdu. Patikros elementus, atsižvelgdamas į turimą informaciją ir rizikas, parenka ir juos nurodo patikros lape už konkrečią patikrą atsakingas darbuotojas. Procedūroje nenustatyti konkretūs kriterijai, kuriais remiantis pasirenkami konkrečios patikros elementai bei apimtys. Patikrose vietose dalyvauja ne mažiau kaip 2 CPVA Ignalinos programos skyriaus (toliau – IPS) darbuotojai, išskyrus supaprastintas patikras, kuriose gali dalyvauti 1 darbuotojas. Patikras vietose atlieka patikrų planavimo metu už patikrų procesą atsakingo IPS darbuotojo paskirtas IPS darbuotojas ir IPS viršininko paskirtas antras darbuotojas, kuris paskiriamas patikros pasiruošimo etape ir nurodomas rašte, apie patikrą informuojant paramos gavėją raštu. Dažniausiai planavimo etape už konkrečią patikrą atsakingu darbuotoju paskiriamas projektą (sutartį) prižiūrintis darbuotojas, tačiau gali būti paskirtas ir bet kuris kitas IPS darbuotojas. Patikrų vietose metu nustačius neatitikimų patikros apimtį praplečiama. Dėl patikros apimties plėtimo patikrą vietose atliekantys darbuotojai sprendžia patys, atsižvelgdami į tikrinamo sandorio pobūdį ir kitus patikrai įtaką darančius veiksnius. Nustatytų rekomendacijų dėl neatitikimų patikrų vietose įgyvendinimą prižiūri patikrą atlikęs darbuotojas, o patikrų registro įrašus kontroliuoja už patikrų procesą atsakingas IPS darbuotojas. Procedūroje nenustatytas sprendimų priėmimo dėl nustatytų neatitikimų kontrolės mechanizmas, ekspertai į patikras vietose nekviečiami.

Ignalinos programos lėšų panaudojimą tikrinę Europos Komisijos atstovai nenustatė neatitikimų ar pažeidimų. Valstybės kontrolės atstovai atliko tyrimą dėl poreikio atlikti Ignalinos programos auditą ir konstatavo, kad auditas nebūtinas.

Ignalinos programos įgyvendinamų projektų pobūdis objektyviai riboja galimybes atlikti detalias projektų patikras vietose, nes Ignalinos atominė elektrinė ir jos padaliniai išsidėstę didžiulėje teritorijoje, dalis pristatytų prekių nedelsiant perduodama eksploatuoti ir pan. Todėl patvirtintų projektų patikrų vietose apimtį nustato ir patikras atlieka atitinkamą projektą (sutartį) prižiūrintis ir į patikras vietose vykstantis CPVA darbuotojas, kuris disponuoja visa informacija, susijusia su projektu (sutartimi) ir yra kompetentingas nustatyti patikrų vietose elementus ir patikras atlikti.

Pažymėtina, kad patikrų vietose metu nustatytų neatitikimų įgyvendinimą taip pat prižiūri patikrą atlikęs darbuotojas. Dažniausiai tai yra tas pats projektą (sutartį) prižiūrintis ir neatitikimų nustatęs darbuotojas.

Tokia vienasmeniška atliekama projektų patikrų vietose elementų atranka, patikrų apimties ir neatitikimų nustatymas ir neatitikimų pašalinimo kontrolė, nesant teisės aktuose nustatytų procedūrų ir atrankos kriterijų, sudaro realias prielaidas korupcijai.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – reglamentuoti projektų patikrų vietose elementų atrankos ir apimties nustatymo kriterijus, sprendimų dėl neatitikimų ištaisymo kontrolės mechanizmą, įforminimo tvarką ir atsakomybę už šių sprendimų turinio vertinimą.

4.7. LIETUVOS STATISTIKOS DEPARTAMENTO VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMO VEIKLOS SRITYJE

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai – tam pačiam struktūriniam padaliniui priskirtos pirkimų proceso vykdymo, kontrolės ir priežiūros funkcijos.

Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų, patvirtintų Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2011 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 1S-174 „Dėl Perkančiųjų organizacijų viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės rekomendacijų patvirtinimo“, 13 punkte nustatyta, kad, siekiant kuriamos ar jau sukurtos pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės sistemos efektyvumo, nerekomenduojama vienam asmeniui (struktūriniam padaliniui) priskirti to paties pirkimų proceso vykdymo ir kontrolės funkcijų.

Lietuvos statistikos departamente šiuo metu viename struktūriniame padalinyje (Teisės skyriuje) yra sutelktos to paties viešųjų pirkimų proceso vykdymo ir kontrolės funkcijos. Teisės skyriuje viešųjų pirkimų vykdymo ir viešųjų pirkimų prevencinės priežiūros funkcijas atliekančių darbuotojų darbo vieta yra viename kabinete, jiems visiems metodiškai vadovauja, organizuoja ir koordinuoja jų veiklą tas pats asmuo – Teisės skyriaus vedėjas. Vienam asmeniui (Teisės skyriaus vedėjui) suteikus pernelyg plačius įgaliojimus organizuoti viešuosius pirkimus, vykdyti jų priežiūrą ir kontrolę neužtikrinamas viešiesiems pirkimams reikalingas konfidencialumas, skaidrumas ir galimai didinama korupcijos pasireiškimo tikimybė.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Lietuvos statistikos departamento teisės aktuose išsamiai reglamentuoti viešųjų pirkimų vykdymo ir viešųjų pirkimų kontrolės ir priežiūros funkcijas ir pavesti jas atlikti skirtingiems Lietuvos statistikos departamento struktūriniams padaliniams ir darbuotojams.

4.8. LOŠIMŲ PRIEŽIŪROS TARNYBOS PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS VEIKLOS – LICENCIJUOJAMOS VEIKLOS SĄLYGŲ LAIKYMO SI PRIEŽIŪROS – SRITYJE

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai – galiojančiuose teisės aktuose nėra pakankamai detalios reglamentuotos nuotolinio lošimo įrenginių patikrų atlikimo ir patikrų rezultatų įforminimo procedūros.

Licencijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūros vykdymo tvarką reglamentuoja:

– Lietuvos Respublikos azartinių lošimų įstatymas (toliau – ALĮ).

– Azartinių lošimų ir didžiųjų loterijų organizatorių patikrinimo taisyklės, patvirtintos Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Priežiūros tarnyba) direktoriaus 2016 m. gruodžio 30 d. įsakymu Nr. DI-771 „Dėl Azartinių lošimų ir didžiųjų loterijų organizatorių patikrinimo taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Taisyklės).

– Reikalavimai nuotolinio lošimo įrenginiams, patvirtinti Priežiūros tarnybos direktoriaus 2015 m. lapkričio 16 d. įsakymu Nr. DI-678 „Dėl Reikalavimų nuotolinio lošimo įrenginiams patvirtinimo“ (toliau – Reikalavimai nuotolinio lošimo įrenginiams).

– Prieigos prie nuotolinio lošimo įrenginio ir įrangos bei juose saugomos informacijos suteikimo tvarkos aprašas, patvirtintas Priežiūros tarnybos direktoriaus 2015 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. DI-606 „Dėl Prieigos prie nuotolinio lošimo įrenginio ir įrangos bei juose saugomos informacijos suteikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Atlikus antikorupcinę analizę ir vertinimą nustatyta, kad minėtų teisės aktų nuostatos yra aiškios, nedviprasmiškos ir pakankamos tinkamam turimų funkcijų vykdymui, teisės aktuose aiškiai nustatytos šioje srityje veiklą vykdančių valstybės tarnautojų funkcijos, sprendimų priėmimo tvarka (atliekamos procedūros, sprendimų priėmimo principai, kriterijai ir terminai), administracinės procedūros terminai, konkretūs, objektyviai pamatuojami reikalavimai procedūroje dalyvaujantiems asmenims.

Viena iš licencijuojamos veiklos sričių, kurios sąlygų laikymosi priežiūrą vykdo Priežiūros tarnyba, yra susijusi su nuotolinio lošimo įrenginių patikrinimo procedūra. Nuotoliniai lošimai Lietuvoje pradėti organizuoti nuo 2016 m. sausio 1 d., įsigaliojus ALĮ pataisoms dėl nuotolinių lošimų įteisinimo.

Nuotolinio lošimo įrenginys – lošimams ryšio priemonėmis (laidinėmis, radijo, optinėmis ar kitomis elektromagnetinės priemonėmis, kurios fiziškai tuo pačiu metu vienoje vietoje nedalyvaujant lošėjui ir lošimų organizatoriui gali būti naudojamos lošimo paslaugoms teikti) skirtas įrenginys, kuriame įdiegta speciali lošimams skirta programinė įranga.

Išanalizavus veiklos sritį ir ją reglamentuojančius teisės aktus, išskirtina tokia problema – nepakankamai detalai reglamentuojamas nuotolinio lošimo įrenginių priežiūros vykdymas.

Prieš pradėdamos eksploatuoti nuotolinio lošimo įrenginį, bendrovės Priežiūros tarnybai pateikia prisijungimų prie nuotolinio lošimo įrenginio informaciją. Bendrovės taip pat privalo užtikrinti, kad Priežiūros tarnybos darbuotojai galėtų netrukdomai prisijungti prie nuotolinio lošimo įrenginio ir jį patikrinti.

Licencijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūra vykdoma vadovaujantis Taisyklėmis, kurios nustato atliekamų azartinių lošimų organizatorių ir didžiųjų loterijų organizatorių veiklos patikrinimų organizavimo, patikrinimo metu surinktos informacijos, nustatytų faktų įforminimo ir vertinimo procedūras ir kurios yra taikomos ir atliekant nuotolinių lošimo įrenginių patikrinimą.

Taisyklių 16 punkte nustatyta, kad „tikrinant nuotolinio lošimo įrenginį ir įrangą, naudojamą nuotoliniams lošimams organizuoti, ir juose saugomą informaciją, vadovaujamasi ALĮ antrojo¹ skirsnio nuostatomis ir Prieigos prie nuotolinio lošimo įrenginio ir įrangos bei juose saugomos informacijos suteikimo tvarkos aprašu, patvirtintu Priežiūros tarnybos direktoriaus 2015 m. spalio 8 d. įsakymu Nr. DI-606“. Taisyklėse ir kituose teisės aktuose aiškiai nurodyti licencijuojamos veiklos sąlygų laikymosi priežiūrą atliekantys ir sprendimus dėl jų atitikties nustatytiems reikalavimams priimančys subjektai (įstaigos padaliniai, valstybės tarnautojai ar darbuotojai, direktorius), šių subjektų kompetencija ir atsakomybė pakankamai išsamiai apibrėžta.

Patikrinimo metu nuotoliniu būdu prisijungus prie nuotolinio lošimo įrenginio patikrinama, ar nuotolinio lošimo įrenginys atitinka akredituotos įstaigos išduotame sertifikate nurodytus parametrus. Patikrinimą atliekantys specialistai, nuotoliniu būdu prisijungę prie nuotolinio lošimo įrenginio, įvertina, ar nuotolinio lošimo įrenginys atitinka akredituotos įstaigos išduotame sertifikate nurodytus parametrus ir surinktą informaciją fiksuoja ir apibendrina tarnybiniame pranešime.

Tačiau Taisyklėse neregamentuota nuotolinio lošimo įrenginių patikrinimo vykdymo ir patikrinimo rezultatų įforminimo tvarka, nenustatyta aiški patikrinimo atlikimo ir įforminimo procedūra, todėl nuotolinio lošimo įrenginių patikrinimo vykdymo ir patikrinimo rezultatų

įforminimo eiga ar baigtis iš dalies priklauso nuo šias funkcijas atliekančio valstybės tarnautojo diskrecijos.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Priežiūros tarnybos teisės aktuose reglamentuoti nuotolinio lošimo įrenginių patikrų atlikimo ir patikrų rezultatų įforminimo procedūras.

4.9. VALSTYBĖS ĮMONĖS „LIETUVOS PRABAVIMO RŪMAI“ VEIKLOS SRITYSE

Valstybės įmonės „Lietuvos prabavimo rūmai“ (toliau – Prabavimo rūmai) *veiklos sritys*, kurios formaliai atitinka vieną ar kelis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą yra priskiriamos prie veiklos sričių, *kuriose yra didelė korupcijos tikimybė*:

1) *ūkio subjektų veiklos patikrinimai* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytą kriterijų);

2) *tauriųjų metalų ir brangakmenių, jų gaminių prabavimas, išspaudavimas ir kokybės pažymėjimų išdavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 punkte nustatytą kriterijų);

3) *viešųjų pirkimų organizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);

4) *personalo formavimas, valdymas ir administravimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus).

2017 m. III ketvirtį atlikta Prabavimo rūmų viešųjų pirkimų organizavimo ir personalo formavimo, valdymo ir administravimo veiklos sričių antikorupcinė analizė ir vertinimas.

4.9.1. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai – nepakankamai išsamiai reglamentuotos mažos vertės viešųjų pirkimų organizavimo procedūros, nustatyta pernelyg didelė numatomo pirkimo, kurį gali atlikti pirkimų organizatorius, vertė, nepakankama pirkimų organizatorių kompetencija.

Prabavimo rūmuose nėra atskiro viešųjų pirkimų struktūrinio padalinio, vyrauja mažos vertės prekių ir paslaugų pirkimai, juos atlieka 8 pirkimų organizatoriai, kuriems priskirtos konkrečios pirkimų sritys. Pirkimų organizatoriai yra tam tikros srities specialistai, viešuosius pirkimus atliekantys gana retai, todėl jų praktinė patirtis ir teisinės žinios viešųjų pirkimų srityje ne visais atvejais pakankamos. Svarbu, siekiant užtikrinti veiklos teisėtumą ir priimamų sprendimų skaidrumą, nuolat tobulinti pirkimų organizatoriais paskirtų specialistų kvalifikaciją viešųjų pirkimų srityje, taip pat užtikrinti Prabavimo rūmuose atliekamų pirkimo inicijavimo ir pirkimo vykdymo funkcijų atskyrimą, pavedant jas skirtingiems darbuotojams ar padaliniais.

Nuo 2017-07-01 pasikeitus viešųjų pirkimų teisiniam reglamentavimui, dar neparengtas Prabavimo rūmų teisės aktas, reglamentuojantis viešųjų pirkimų organizavimo vidaus procedūras. Prekių ir paslaugų pirkimai atliekami tiesiogiai vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu (toliau – Viešųjų pirkimų įstatymas) ir Mažos vertės pirkimų aprašu, patvirtintu Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2017 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 1S-97 „Dėl Mažos vertės pirkimų aprašo patvirtinimo“ (toliau – Mažos vertės pirkimų aprašas), nors Mažos vertės pirkimų aprašo 15 punkte nustatyta, kad pirkimų organizavimo tvarką perkančioji organizacija nustato vidaus dokumentuose.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – reglamentuoti Prabavimo rūmų pirkimų organizavimo tvarką ir procedūras, atskiriant pirkimo inicijavimo ir pirkimo vykdymo funkcijas, nustatant vidaus procedūras, kurios užkirstų kelią pirkimuose kylantiems interesų konfliktams, optimizuojant pirkimų organizatorių skaičių. Tobulinti už viešuosius pirkimus atsakingų darbuotojų kvalifikaciją.

4.9.2. PERSONALO FORMAVIMAS, VALDYMAS IR ADMINISTRAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) *Neišsamiai reglamentuotas darbuotojų priėmimas į pareigas Prabavimo rūmuose.*

Į pareigas Prabavimo rūmuose darbuotojai priimami ir dirba pagal darbo sutartis. Dalį lėšų, skirtų rinkos priežiūros funkcijoms vykdyti, įskaitant ir lėšas darbo užmokesčiui, Prabavimo rūmai gauna iš valstybės biudžeto. Darbuotojų darbo santykius reglamentuoja DK, tačiau pažymėtina, kad DK nereglamentuoja darbuotojų priėmimo į darbą tvarkos (viešo konkurso ar atrankos). Teisės akto, kuris nustatytų privalomą priėmimo į pareigas tvarką ir reikalavimus, nėra. Darbuotojai priimami į darbą DK, Prabavimo rūmų įstatuose ir Prabavimo rūmų darbo reglamente nustatyta tvarka.

Konkursų valstybės ir savivaldybių įmonėse, iš valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei iš kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų finansuojamose valstybės ir savivaldybių įstaigose ir viešosiose įstaigose, kurių savininkė yra valstybė ar savivaldybė, organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496 „Dėl Lietuvos Respublikos darbo kodekso įgyvendinimo“, nustato, kad į pareigas darbuotojai priimami *konkurso būdu*.

Prabavimo rūmų darbo reglamento, patvirtinto Prabavimo rūmų direktoriaus 2013 m. gruodžio 2 d. įsakymu Nr. 118 „Dėl įmonės darbo reglamento tvirtinimo“, IX dalyje „Darbuotojų priėmimas“ nustatyta bendra norma, kad darbuotojai į darbą priimami *pretendentų atrankos būdu*.

Minėtuose teisės aktuose esančios skirtingos darbuotojų priėmimo į pareigas nuostatos didina subjektyvių sprendimų keliamą korupcijos riziką darbuotojų atrankos ir priėmimo į pareigas procese, todėl šios nuostatos turėtų būti suderintos ir turėtų būti aiškiai reglamentuota priėmimo į pareigas Prabavimo rūmuose tvarka ir procedūros.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – parengti ir patvirtinti darbuotojų priėmimo į pareigas Prabavimo rūmuose tvarkos aprašą.

2) *Nepakankamai tiksliai reglamentuotas darbuotojų darbo apmokėjimas ir skatinimas.*

Darbuotojų darbo apmokėjimo ir premijavimo taisyklių, patvirtintų Prabavimo rūmų direktoriaus 2013 m. lapkričio 15 d. įsakymu Nr. 104 „Dėl Darbuotojų darbo apmokėjimo ir premijavimo taisyklių tvirtinimo“ (toliau – Taisyklės), 1.3.2 papunktyje nustatyta, kad darbo užmokestis – visos pajamos, gaunamos už darbą, atliekamą pagal darbo sutartį su Prabavimo rūmais, t. y. mėnesinė alga, mėnesinis atlyginimas, priedas, priemoka, visų rūšių premijos, apmokėjimas už nedirbtą laiką. Pagal Taisyklių 1.3.2.4 papunktį priemoka – darbuotojo, išskyrus vadovaujantįjį, atlyginimo dalis, numatyta darbo sutartyje ir priklausanti nuo įmonės veiklos finansinio rezultato. Priemokos gali būti mokamos, esant šioms Taisyklėse nustatytoms sąlygoms: 1) pelnas nuo metų pradžios yra ne mažesnis kaip 3 tūkst. Eur, 2) išmokamų priemokų sąnaudos neturi viršyti uždirbto pelno.

Taisyklių 5.2 papunktyje nustatyti maksimalūs priemokų dydžiai (procentine išraiška), kurie yra nurodomi ir darbuotojų darbo sutartyse, tačiau pažymėtina, kad teisės aktai nenustato darbuotojui skiriamos priemokos dydžio nustatymo kriterijų. Todėl darytina išvada, kad priemokos dydžio nustatymas ir priemokos skyrimas konkrečiam darbuotojui yra pagrįstas subjektyviu vadovo sprendimu ir antikorpuciniu požiūriu vertintinas kaip nepakankamai skaidrus.

Taisyklės taip pat nustato, kad atsižvelgiant į atliekamo darbo turinį, veiksmus, gerinančius Prabavimo rūmų veiklos rezultatus ir kt. darbuotojams skiriami ir mokami priedai prie darbo užmokesčio. Tačiau Taisyklių priede nurodyti tik maksimalūs priedų dydžiai, pvz., iki 10 proc., ir nenustatyta, kaip nustatomas konkretus skiriamo priedo dydis, todėl jo nustatymą gali lemti subjektyvūs veiksniai.

Prabavimo rūmų darbuotojų skatinimą reglamentuoja ir Įmonės vidaus darbo tvarkos taisyklės, patvirtintos Prabavimo rūmų direktoriaus 2013 m. lapkričio 29 d. įsakymu Nr. 114 „Dėl Įmonės vidaus darbo tvarkos taisyklių tvirtinimo“, kurių 36 ir 37 punktai nustato, kad Prabavimo rūmų vadovas gali skatinti įmonės darbuotojus už nepriekaištingą tarnybinių pareigų atlikimą, galimos skatinimo formos – padėka, vardinė dovana, vienkartinė pinigine išmoka, teisė rinktis

kasmetinių atostogų laiką, papildoma apmokamų atostogų diena (pvz., darbuotojo gyvenimo jubiliejaus proga). Tačiau šiose taisyklėse nenustatyti kriterijai, pagal kuriuos yra parenkama skatinimo rūšis, todėl ši teisės akto spraga sudaro sąlygas priimti ir neskaidrius sprendimus.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – Prabavimo rūmų teisės aktuose nustatyti darbuotojų darbo apmokėjimo, skatinimo, materialinių pašalpų skyrimo kriterijus ir tvarką.

4.10. VALSTYBĖS ĮMONĖS TURTO BANKO VEIKLOS SRITYSE

Valstybės įmonės Turto banko (toliau – Turto bankas) *veiklos sritys*, kurios formaliai atitinka vieną ar kelis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą yra priskiriamos prie veiklos sričių, *kuriose yra didelė korupcijos tikimybė*:

- 1) *viešųjų pirkimų organizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 1 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);
- 2) *valstybei nuosavybės teise priklausančių akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių akcijų perėmimas ir valdymas bei privatizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytus kriterijus);
- 3) *skolų valstybei išieškojimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 4 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);
- 4) *atstovavimas valstybei bylose dėl nekilnojamojo turto įgijimo pagal įgyjamąją senatį nustatymo ir kitose bylose, susijusiose su valstybei nuosavybės teise priklausančio turto valdymu, naudojimu bei disponavimu juo* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);
- 5) *valstybės paveldėto turto, kai tokį turtą sudaro nekilnojamasis turtas, įskaitant ir žemės sklypus, ant kurių yra pastatai, ir akcijų administravimas, valdymas, realizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);
- 6) *valstybės nekilnojamojo turto ir jam priskirtų žemės sklypų ir kitų nekilnojamųjų daiktų valdymas, naudojimas ir disponavimas jais* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);
- 7) *išvadų dėl turto valdytojų derinti pateiktų sprendimų, susijusių su jų patikėjimo teise valdomo valstybės nekilnojamojo turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, projektų teikimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus).

2017 m. III ketvirtį atlikta Turto banko *viešųjų pirkimų organizavimo ir personalo formavimo, valdymo ir administravimo* veiklos sričių antikorupcinė analizė ir vertinimas.

4.10.1. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai: Viešųjų pirkimų tarnybos atlikto tyrimo metu nustatyti Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimo dėl komisijos narių nepriekaištingos reputacijos ir Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų dėl privalomo privačių interesų deklaravimo ir nusišalinimo pažeidimai.

2016 m. sausio 15 d. Viešųjų pirkimų tarnyba atliko tyrimą dėl Priešprojektinių pasiūlymų dėl Vilniaus koncertų ir sporto rūmų pastatų pritaikymo konferencijoms, kongresams ir kitiems kultūriniais renginiams paslaugų pirkimo (pirkimo Nr. 169638, toliau – Pirkimas) ir priėmė sprendimą, kad šių paslaugų pirkimo sutartis turėtų būti nutraukta dėl pirkimo procedūros metu nustatytų pažeidimų. Dėl Pirkime nustatytų pažeidimų Pirkimo komisijos nariams buvo skirtos administracinės nuobaudos (baudos), kurios pagal administracinio nurodymo įvykdymo laiką (2016 m. spalio) antikorupcinės analizės metu buvo galiojančios (vieno iš komisijos narių kasacinį skundą priėmė nagrinėti Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, byla dar neišspręsta). Vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 17 dalimi ir 19 straipsnio 3 dalimi, minėti Pirkimo komisijos nariai

nelaikomi nepriekaištingos reputacijos ir negali vadovauti komisijai, būti jos nariu, ekspertu ar kitu viešuosius pirkimus atliekančiu asmeniu, todėl Pirkimui tęsti buvo sudaryta naujos sudėties Pirkimo komisija.

Viešųjų pirkimų tarnyba taip pat atliko Turto banko neskelbiamų derybų būdu vykdomo viešojo pirkimo „Vilniaus koncertų ir sporto rūmų, esančių Rinktinės g. 1, Vilniuje, pritaikymo kongresų, konferencijų ir kitų kultūrinių renginių veiklai pagal Rangovo projektuojamų statybos ir inžinierinių darbų, elektros ir mechanikos įrenginių projektavimo ir statybos bei įrangos sutarties sąlygas (Geltonoji knyga) darbų pirkimo“ (toliau – Pirkimas Nr. 2) atitikties Viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimams vertinimą ir 2016 m. gruodžio 19 d. Pirkimo Nr. 2 vertinimo išvadoje Nr. 4S-4186 įpareigojo Turto banką iš naujo svarstyti Pirkimo Nr. 2 biudžeto pagrįstumą ir tiekėjo pasiūlytos kainos priimtinumą. Pirkimą Nr. 2 vykdžiusi viešojo pirkimo komisija 2017 m. vasario 2 d. priėmė sprendimą nutraukti Pirkimo Nr. 2 procedūras, kadangi Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybai atliekant tyrimą dėl kai kurių ir Turto banko organizuojamuose viešuosiuose pirkimuose dalyvaujančių tiekėjų veiklos, paaiškėjo, kad Pirkimo Nr. 2 komisijos narys T. L. tuo pačiu metu dirbo ir pasiūlymą Pirkimui Nr. 2 pateikusiaje įmonėje UAB „Irdaiva“, tačiau vertinat pasiūlymus nenusišalino nuo sprendimų priėmimo.

2017 m. vasario mėn. Turto banke buvo atliktas komisijos nario ir buvusio darbuotojo T. L. veiksmų dėl jo dalyvavimo viešojo pirkimo komisijos veikloje tyrimas. Išvadoje dėl šio tyrimo rezultatų konstatuota, kad komisijos narys T.L. nedeklaravo privačių interesų, nors tai privalejo padaryti vadovaudamasis Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo ir Turto banko generalinio direktoriaus 2015 m. gegužės 12 d. įsakymu Nr. P1-94 „Dėl privačių interesų deklaravimo“ nustatyta tvarka, T.L. nevykdė ir jo paties 2016 m. birželio 22 d. pasirašytoje nešališkumo deklaracijoje, nustatytos pareigos ir, paaiškęs, kad pirkimo procedūrose dalyvauja jo darbdavys UAB „Irdaiva“, nedelsiant raštu apie tai nepranešė perkančiosios organizacijos vadovui ir nenusišalino nuo tolesnio dalyvavimo šioje pirkimo procedūroje.

Tyrimą atlikusi Viešųjų pirkimų tarnybos komisija pateikė Turto bankui rekomendacijas korupcijos prevencijai užtikrinti. Didžioji dalis rekomendacijų jau yra įgyvendintos, likusios rekomendacijos bus įgyvendintos artimiausiu metu:

10.1. peržiūrėta ir papildyta privačių interesų deklaravimo Turto banke tvarka, Viešojo pirkimo komisijos darbo reglamentas, Turto banko generalinio direktoriaus 2017 kovo 15 d. įsakymu Nr. P1-54 pavirtintas Turto banko nulinės tolerancijos korupcijai politikos aprašas;

10.2. Turto banko darbuotojams organizuoti mokymai viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje ir korupcijos prevencijos klausimais;

10.3. Turto Banko valdybos 2017 m. gegužės 25 d. sprendimu įsteigta nauja prevencijos pareigūno pareigybė, nustatytos šias pareigas užimančio darbuotojo funkcijos (vizuoti viešųjų pirkimų planą, tikrinti viešųjų pirkimų komisijų ir/ar pirkimų organizatorių parengtus pirkimo dokumentus, stebėtojo teisėmis (be balso teisės) dalyvauti viešųjų pirkimų komisijų posėdžiuose, rengti korupcijos prevencijos priemones ir organizuoti jų įgyvendinimą ir pan.);

10.4. prieš skiriant asmenis į Turto banko padalinių vadovų pareigas, arba pareigas, susijusias su viešųjų pirkimų, aukcionų ar pan. vykdymu, Korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnyje nustatyta tvarka ir terminais bus kreipiamasi į Specialiųjų tyrimų tarnybą dėl informacijos apie minėtus asmenis.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – užtikrinti Viešųjų pirkimų tarnybos Turto bankui pateiktų minėtų rekomendacijų dėl korupcijos prevencijos stiprinimo įgyvendinimą. Turto banko darbuotojams organizuoti mokymus viešųjų pirkimų, viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje ir korupcijos prevencijos klausimais.

4. 10.2. PERSONALO FORMAVIMAS, VALDYMAS IR ADMINISTRAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantis veiksnys – nenustatyti darbuotojų veiklos vertinimo kriterijai.

Turto banko generalinio direktoriaus 2017 m. kovo 16 d. įsakymu Nr. P1-58 patvirtintas Valstybės įmonės Turto banko darbuotojų veiklos vertinimo tvarkos aprašas, kuris nustato, kad nuo 2018 m. bus organizuojami privalomi darbuotojų veiklos vertinimo pokalbiai. Tačiau šiame teisės akte nenustatyta darbuotojų veiklos vertinimo tvarka ir kriterijai, kuriais vadovaujantis įvertinus darbuotojų veiklos rezultatus, jie gali būti perkelti į aukštesnes (ar žemesnes) pareigas, didinamas (ar mažinamas) jų darbo užmokestis.

Kiekvienu konkrečiu atveju darbo užmokesčio tai pareigybei nustatytose ribose pakeitimo klausimas sprendžiamas darbuotojo vadovui ir departamento, kuriame dirba darbuotojas, direktoriui pateikus motyvuotą teikimą Turto banko generaliniam direktoriui. Pareiga teikti Turto banko vadovybei pasiūlymus dėl darbuotojų skatinimo nustatyta vadovų pareigybių aprašymuose. Tokiu būdu, sprendimai dėl darbuotojų karjeros ir (ar) darbo užmokesčio nepriimami vienasmeniškai, tačiau darbuotojų karjeros reglamentavimas yra neišsamus ir neskaidrus, nes pagrįstas ne teisės akte nustatytais, bet iš dalies subjektyviais vertinimo kriterijais. Siekiant sumažinti šią riziką 2017 m. rugsėjo 22 d. parengta ir pateikta Europos socialinio fondo agentūrai (ESFA) ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojamo Valstybės nekilnojamojo turto centralizuoto valdymo tobulinimo projekto paraiška. Šio projekto metu, be kita ko, numatyta sukurti stebėsenos rodiklių ir įvairių sričių darbuotojų skatinimo, vertinimo, motyvacijos sistemas ir parengti joms įgyvendinti reikalingus vidaus teisės aktus.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – nustatyti aiškius kriterijus, kuriais remiantis yra vertinama kiekvieno Turto banko darbuotojo darbinė veikla ir teikiami siūlymai dėl darbuotojų motyvacijos ir skatinimo.

4.11. VALSTYBĖS ĮMONĖS „INDĖLIŲ IR INVESTICIJŲ DRAUDIMAS“ VEIKLOS SRITYSE

Valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ (toliau – IID) *veiklos sritys*, kurios formaliai atitinka vieną ar kelis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą yra priskiriamos prie veiklos sričių, *kuriose yra didelė korupcijos tikimybė*:

1) *indėlių draudimo sistemos dalyvių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo sistemos dalyvių veiklos, laikantis Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatytų reikalavimų, priežiūra* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 ir 4 punktuose nustatytus kriterijus);

2) *indėlių draudimo išmokų ir įsipareigojimų investuotojams draudimo išmokų apskaičiavimas ir išmokėjimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 4 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);

3) *indėlių draudimo įmokų ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įmokos apskaičiavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 4 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);

4) *atstovavimas teismuose ir bankrutavusių kredito įstaigų bankrotų procesuose* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3, 4 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);

5) *teisės aktų rengimas ir derinimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);

6) *personalo formavimas, valdymas ir administravimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 4 punktuose nustatytus kriterijus);

7) *viešųjų pirkimų organizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus).

2017 m. III ketvirtį atlikta IID *viešųjų pirkimų organizavimo ir personalo formavimo, valdymo ir administravimo* veiklos sričių antikorupcinė analizė ir vertinimas.

4.11.1. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai – viešųjų pirkimų iniciatorius ir pirkimų organizatorius yra tas pats asmuo, nepakankama viešuosius pirkimus atliekančių darbuotojų kvalifikacija.

IID atliekamus viešuosius pirkimus dažnai inicijuoja tie patys asmenys, kurie yra paskiriami ir atsakingais už tų pačių pirkimų organizavimą, t. y. neatskirtos pirkimo iniciatoriaus ir pirkimo organizatoriaus funkcijos. Tokia antikorpuciniu požiūriu ydinga viešųjų pirkimų organizavimo praktika neužtikrina viešųjų pirkimų kontrolės ir sudaro palankias sąlygas korupcijos apraiškom.

Taip pat yra nepakankama viešuosius pirkimus atliekančių darbuotojų kvalifikacija, nes viešieji pirkimai nesusiję su jų tiesioginėmis funkcijomis.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – užtikrinti, kad viešuosius pirkimų inicijavusiems IID darbuotojams nebūtų pavedamos tų pačių pirkimų organizavimo funkcijos. Tobulinti viešuosius pirkimus atliekančių darbuotojų kvalifikaciją.

4.11.2. PERSONALO FORMAVIMAS, VALDYMAS IR ADMINISTRAVIMAS

Galimas korupcijos riziką didinantis veiksnys – neišsamiai reglamentuotos personalo atrankos procedūros, nepakankamai viešinama informacija apie IID laisvas darbo vietas.

Darbuotojų atranką į pareigas IID reglamentuoja Valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ personalo atrankos taisyklės, patvirtintos IID direktoriaus 2015 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr. V-115 „Dėl Valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ personalo atrankos taisyklių patvirtinimo“ (toliau – Personalo atrankos taisyklės), kurių atitinkamos nuostatos yra ydingos antikorpuciniu požiūriu, t. y. sudaro sąlygas personalo atrankoje dalyvauti asmenims, kurių pateiktuose dokumentuose nurodyta kvalifikacija yra netinkama konkursinėms pareigoms užimti (pvz., dalyvauti atrankoje gali būti pakviestas kandidatas, kuris neatitinka minimalių kvalifikacinių reikalavimų), nenustatyta atrankos testų sudarymo ir pateikimo kandidatams eiga, atsakymų į testuose pateiktus klausimus vertinimo kriterijai, vadovaujantis Personalo atrankos taisyklių 13.2 papunkčiu, į pareigas (ne konkurso būdu) tinkamiausias minimalius kvalifikacinius reikalavimus atitinkantis pretendentas pasirenkamas „žodiniu susitarimu“ – jam dalyvaujant pokalbyje su Veiklos organizavimo ir atitinkamo IID struktūrinio padalinio vadovais ir pan.

Personalo atrankos taisyklės nustato, kad informacija apie laisvas pareigas IID, į kurias priimama ne konkurso būdu, viešinama ITD interneto svetainėje, pagal poreikį – kituose informaciniuose šaltiniuose, tačiau nenurodyta – kokiuose. Tai mažina darbuotojų atrankos objektyvumą ir skaidrumą.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – aiškiau reglamentuoti IID personalo atrankos ir jos viešinimo procedūras ir užtikrinti jų skaidrų įgyvendinimą.

4.12. UŽDAROSIOS AKCINĖS BENDROVĖS „BŪSTO PASKOLŲ DRAUDIMAS“ VEIKLOS SRITYSE

Uždarnosios akcinės bendrovės „Būsto paskolų draudimas“ (toliau – BPD) veiklos sritys, kurios formaliai atitinka vieną ar kelis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą yra priskiriamos prie veiklos sričių, kuriose yra didelė korupcijos tikimybė:

- 1) *personalo formavimas, valdymas ir administravimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 4 punktuose nustatytus kriterijus);
- 2) *viešųjų pirkimų organizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus).

2017 m. III ketvirtį atlikta minėtų BPD veiklos sričių antikorpucinė analizė ir vertinimas.

4.12.1. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMAS

Galimas korupcijos riziką didinantis veiksnys – BPD neregamentuota viešųjų pirkimų organizavimo tvarka pagal nuo 2017-07-01 įsigaliojusius teisės aktų pakeičius.

Atsižvelgiant į nuo 2017-07-01 įsigaliojusius viešųjų pirkimų reglamentavimo pakeičius BPD dar neparengti ir nepriimti vidaus teisės aktai, nustatantys BPD viešųjų pirkimų organizavimo procedūras – pirkimų planavimą, inicijavimą, kontrolę ir kt. Prekių ir paslaugų pirkimai atliekami tiesiogiai vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu ir Mažos vertės pirkimų aprašu, kurio 5 punkte nustatyta, kad pirkimų organizavimo tvarką perkančioji organizacija nustato vidaus dokumentuose.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – reglamentuoti BPD vidaus teisės aktuose viešųjų pirkimų organizavimo tvarką ir procedūras, atsižvelgiant į nuo 2017-07-01 įsigaliojusius teisės aktų pakeičius.

4.12.2. PERSONALO FORMAVIMAS, VALDYMAS IR ADMINISTRAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai: neišsamiai reglamentuota asmenų priėmimo į pareigas BPD, darbuotojų darbo apmokėjimo, skatinimo tvarka ir procedūros.

BPD darbuotojų darbo apmokėjimą ir skatinimą reglamentuojančiuose teisės aktuose yra nustatyti priedų ir priemonių, vienkartinių išmokų, materialinės paramos, kompensacijų atvejai ir galimi maksimalūs dydžiai, tačiau nėra reglamentuoti kriterijai, į kuriuos atsižvelgiant turėtų būti nustatomi konkretūs priedų, priemonių, vienkartinių išmokų, materialinės paramos, kompensacijų dydžiai. Taip pat nenustatyta, kokia tvarka ir terminais priimami sprendimai skirti minėtas išmokas, kai nepakanka lėšų (pvz., sutaupytų darbo užmokesčio lėšų). Todėl yra rizika, kad dėl plačios BPD vadovų diskrecijos sprendimai dėl išmokų skyrimo konkretiems darbuotojams gali būti neobjektyvūs ir neskaidrūs.

Darbuotojų priėmimo į pareigas BPD procesas nėra išsamiai reglamentuotas. Faktiškai darbuotojų paiešką, atranką ar perkėlimą į kitas pareigas pagal poreikį organizuoja atitinkamo BPD skyriaus vadovas, priimanus sprendimus derindamas su BPD direktoriumi. Nors vidaus teisės aktuose ir nėra reglamentuota, tačiau informaciją apie darbuotojų paiešką BPD pastaruoju metu skelbė viešai (BPD interneto svetainėje, personalo paieškos arba specializuotuose atskirų profesijų portaluose). Tinkamiausi kandidatai į pareigas BPD yra atrenkami pokalbių forma, sprendimą dėl konkretaus darbuotojo priėmimo į darbą, jo darbo užmokesčio ir kitų darbo sąlygų priima BPD direktorius skyriaus vadovo teikimu. Atlikus korupcijos rizikos analizę prieita prie išvados, kad neišsamus BPD personalo administravimo vidaus procedūrų teisinis reglamentavimas kelia subjektyvių sprendimų riziką, todėl tikslinga BPD vidaus teisės akte nustatyti darbuotojų priėmimo į pareigas BPD tvarką ir procedūras.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – BPD vidaus teisės aktuose reglamentuoti asmenų priėmimo į pareigas BPD, darbuotojų darbo apmokėjimo ir skatinimo tvarką ir procedūras.

4.13. UŽDAROSIOS VIEŠŲJŲ INVESTICIJŲ PLĖTROS AGENTŪROS VEIKLOS SRITYSE

Uždarnosios akcinės bendrovės Viešųjų investicijų plėtros agentūros (toliau – VIPA) veiklos sritys, kurios formaliai atitinka vieną ar kelis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą yra priskiriamos prie veiklos sričių, kuriose yra didelė korupcijos tikimybė:

1) *VIPA nuosavybės ir lėšų jai išlaikyti naudojimo priežiūra ir kontrolė* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3, 5 ir 6 punktuose nustatytus kriterijus);

2) *personalo formavimas, valdymas ir administravimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 4 punktuose nustatytus kriterijus);

3) *viešųjų pirkimų organizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3, 5 ir 6 punktuose nustatytus kriterijus);

4) *informacinių sistemų plėtros ir (arba) palaikymo paslaugų vertės nustatymas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);

5) *informacinių sistemų naudotojų duomenų tvarkymas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 6 punktuose nustatytus kriterijus);

6) *ES struktūrinių fondų investicijų veiksmų programų įgyvendinančios institucijos funkcijos atlikimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 ir 5 punktuose nustatytus kriterijus);

7) *finansinių tarpininkų valdymas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2 ir 3 punktuose nustatytus kriterijus).

2017 m. III ketvirtį atlikta VIPA viešųjų pirkimų organizavimo ir personalo formavimo, valdymo ir administravimo veiklos sričių antikorpacinė analizė ir vertinimas.

4.13.1. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai:

1) *neišsamiai reglamentuota VIPA viešųjų pirkimų organizavimo tvarka ir procedūros (pirkimų techninės specifikacijos projektų rengimo ir paskelbimo tvarka, terminai, sprendimų dėl pirkimų būdo pasirinkimo priėmimo tvarka, išankstinio informacinio skelbimo apie pirkimą paskelbimo terminai, vieta, galiojimo trukmė, sprendimų dėl pirkimo laimėtojo kontrolės procedūros, ekspertinės veiklos organizavimo ir ekspertų atrankos procesas, informacijos apie atliktus pirkimus viešinimo tvarka ir terminai).*

2) *Neregamentuota Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų įgyvendinimo ir kontrolės VIPA tvarka ir procedūros, nepatvirtintas pareigybių, kurias užimantys asmenys privalo pateikti privačių interesų deklaracijas, sąrašas.*

Minėti galimi korupcijos rizikos veiksniai nustatyti antikorpaciniu požiūriu įvertinus Viešųjų pirkimų valdymo procedūrą, patvirtintą VIPA generalinio direktoriaus 2016 m. gruodžio 19 d. įsakymu Nr. 2016/9-59 „Dėl Viešųjų pirkimų valdymo procedūros patvirtinimo“ (toliau – Procedūra). Nustatyta, kad Procedūroje neregamentuota, kur ir kokiais kriterijais vadovaujantis skelbiama viešojo pirkimo techninė specifikacija, neaiškiai reglamentuotas techninės specifikacijos rengimo procesas, pirkimų organizatoriui suteikiama pernelyg plati diskrecija rengiant techninę specifikaciją, neatskirtos VIPA darbuotojui pavestos pirkimų organizatoriaus funkcijos ir jo tiesioginės funkcijos.

Procedūroje taip pat nenustatyta, kokiais pirkimo atrankos kriterijais vadovaujantis rengiami pirkimo dokumentai, absoliuti dauguma pirkimų vykdoma vadovaujantis mažiausios kainos kriterijumi. Esant poreikiui, kriterijų sąrašas nurodomas pirkimo dokumentuose, tačiau neaišku, kas priima sprendimą dėl pirkimo kriterijų nustatymo.

Procedūroje nenustatytas pirkimo paskelbimo terminas, minimali ir maksimali pirkimo skelbimo trukmė, vieta ir kt., nenustatytos sprendimų dėl viešojo pirkimo konkurso rezultatų kontrolės priemonės, neregamentuotas ekspertinės veiklos organizavimo ir ekspertų atrankos procesas, nedetalizuoti ekspertų paslaugų pirkimams taikomi kriterijai.

Procedūra neregamentuoja, kokiais atvejais ir kokios vertės pirkimus vykdo pirkimų organizatorius ir viešųjų pirkimų komisija, nenustato viešųjų pirkimų komisijos sudarymo ir pirkimo organizatoriaus paskyrimo tvarkos, nenustato reikalavimų šios komisijos narių ir pirkimo organizatorių kvalifikacijai.

VIPA taip pat neregamentuotos ir Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo reikalavimų dėl privalomo privačių interesų deklaravimo įgyvendinimo VIPA procedūros ir kontrolės priemonės.

VIPA interneto svetainės skilties „Viešieji pirkimai“ informacija nėra atnaujinama ir papildoma aktuali informacija, neveikia nuorodos į esamas 2017 metais tam tikrą kalendorinį mėnesį vykdytų mažos vertės pirkimų informacijos suvestines, nepateikiamos naujausios kalendorinį

mėnesį įvykdytų mažos vertės pirkimų informacijos suvestinės, paskutinė viešinama nuoroda yra į 2017 m. balandžio mėnesio suvestinę informaciją.

Neišsamiai ir neaiškiai reglamentuota sprendimų dėl viešųjų pirkimų priėmimo, pirkimų dokumentų rengimo tvarka ir kontrolės procedūros, nenustatytos Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų įgyvendinimo ir kontrolės VIPA tvarka ir procedūros suteikia sprendimus priimančioms asmenims pernelyg plačią diskreciją ir didina korupcijos pasireiškimo tikimybę.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

VIPA vidaus teisės aktuose išsamiai reglamentuoti pirkimų techninės specifikacijos projektų rengimo ir paskelbimo tvarką ir terminus, sprendimų dėl pirkimų būdo pasirinkimo priėmimo tvarką, išankstinio informacinio skelbimo apie pirkimą paskelbimo terminus, vietą ir galiojimo trukmę, sprendimų dėl pirkimo laimėtojo kontrolės procedūras, ekspertinės veiklos organizavimo ir ekspertų atrankos procesą, informacijos apie atliktus pirkimus viešinimo tvarką ir terminus.

Patvirtinti Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybinėje tarnyboje įstatymo nuostatų įgyvendinimo ir kontrolės VIPA tvarką ir procedūras, patvirtinti pareigybių, kurias einantys asmenys privalo pateikti privačių interesų deklaracijas, sąrašą.

4.13.2. PERSONALO FORMAVIMAS, VALDYMAS IR ADMINISTRAVIMAS

Galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai – VIPA vidaus teisės aktuose nenustatyta darbo sutarties nutraukimo darbdavio iniciatyva, nesant darbuotojo kaltės, drausminių nuobaudų skyrimo ir jų panaikinimo, nepasibaigus drausminės nuobaudos galiojimo terminui, procedūra, tarnybinių nusižengimų tyrimo tvarka, žalos išieškojimo, darbuotojų atstovo skyrimo tvarka ir kriterijai. Neišsamiai reglamentuotos personalo atrankos ir skatinimo procedūros.

Darbo tvarkos taisyklės, patvirtintos VIPA generalinio direktoriaus 2013 m. liepos 17 d. įsakymu Nr. 1.7/IV-V-2013/03 „Dėl Darbo tvarkos taisyklių patvirtinimo“, reglamentuoja darbo sutarties nutraukimą VIPA generalinio direktoriaus ir (arba) kito įgalioto asmens iniciatyva, nesant darbuotojo kaltės, tačiau nenustato šios taisyklių nuostatos taikymo atvejų, kriterijų, sprendimai dėl darbo sutarties nutraukimo pagal šias taisykles gali būti priimami nedalyvaujant darbuotojų tiesioginiams vadovams. Be to, teisės akte neišsamiai reglamentuota galimų profesinio nusižengimo atvejų, atitinkamų pareigų ir (ar) funkcijų nevykdymo, viešųjų pirkimų procedūrų pažeidimų ir (arba) kitokios galimai neteisėtos veiklos tyrimo eiga, nenurodyti atitinkamus sprendimus priimančias asmenys, nenustatytas konkretus terminas, per kurį turi būti priimamas sprendimas išieškoti žalą iš darbuotojo. Taip pat nenustatyti ir skatinimo priemonių taikymo darbuotojams kriterijai ir tvarka, neįvardyti sprendimus dėl skatinimo ir tarnybinių nuobaudų skyrimo ir panaikinimo, nepasibaigus drausminės nuobaudos galiojimo terminui, priimančias asmenys, nereglamentuota darbuotojo atstovo skyrimo tvarka ir kriterijai.

Žmogiškųjų išteklių planavimo ir atrankos procedūroje, patvirtintoje VIPA generalinio direktoriaus 2015 m. balandžio 23 d. įsakymu Nr. 2015/9-12 „Dėl Žmogiškųjų išteklių planavimo ir atrankos procedūros patvirtinimo“, neaiškiai ir neišsamiai reglamentuojamos asmenų atrankos į pareigas, į kurias priimama ne konkurso tvarka, procedūros: nustatyta, kad informacinis pranešimas apie darbuotojų atranką skelbiamas viešai, tačiau nenurodytas konkretus informacinio pranešimo paskelbimo ir skelbimo galiojimo terminas; neaiškiai reglamentuoti darbuotojų atrankos kriterijai, tvarka, kai atrankoje dalyvauja vienas pretendentas į pareigas, neužtikrinama, kad atrankos pokalbyje dalyvaujantiems pretendentams būtų pateikiami vienodi klausimai, nenustatyta atrankos pokalbių išvadų vertinimo tvarka. Taip pat nenuosekliai ir neaiškiai reglamentuotos ir asmenų atrankos į pareigas, į kurias priimama konkurso tvarka, procedūros: šioje procedūroje nustatyta konkursų organizavimo tvarka, tačiau nenurodytos VIPA pareigybės, į kurias asmenys priimami konkurso tvarka, nustatyta, kad konkursą skelbia ir pretendentų atrankos būdą (testą žodžiu (pokalbį) arba testą raštu ir (arba) testą žodžiu ir raštu, kuris nurodomas ir konkurso skelbime), nustato VIPA generalinis direktorius, tačiau nenustatyti minėtų pretendentų atrankos būdų pasirinkimo kriterijai, kurie apribotų

pernelyg plačią generalinio direktoriaus diskreciją. Šis teisės aktas taip pat nustato, kad VIPA generalinio direktoriaus sprendimu ir (arba) įsakymu apie konkurso skelbimą taip pat gali būti pranešama darbuotojų paieškos tinklalapiuose arba pasitelkiamos personalo atrankos paslaugas teikiančios įmonės paslaugos, tačiau nenustatyti kriterijai generalinio direktoriaus sprendimui skelbti ar neskelbti apie konkursą darbuotojų paieškos tinklalapiuose ar pasitelkti personalo atrankos paslaugas teikiančias įmones. Aptariamas teisės aktas nustato, kad, jei konkursas vykdomas žodžiu, pokalbio eigai fiksuoti gali būti daromas skaitmeninis garso įrašas, tačiau nenustato nei atvejų, nei kriterijų dėl konkurso komisijos pokalbių su pretendентаis įrašymo ar neįrašymo, todėl, siekiant stiprinti konkursų skaidrumą, tikslinga nustatyti vieną konkurso eigos fiksavimo būdą – skaitmeninį įrašą. Be to, teisės akte nenustatyta aiški konkurso rezultatų apskaičiavimo ir konkurso laimėtojo nustatymo metodika. Taip pat neįtvirtinta ir Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 9 straipsnio nuostata, kad VIPA privalo kreiptis į kompetentingą valstybės instituciją dėl informacijos apie konkursą į atitinkamas pareigas laimėjusį pretendentą, nepatvirtintas ir tokių VIPA pareigybų sąrašas.

Darbuotojų veiklos vertinimo, skatinimo ir mokymų procedūroje, patvirtintoje VIPA generalinio direktoriaus 2014 m. gruodžio 3 d. įsakymu Nr.1.7/IV-2014/27 „Dėl Darbuotojų veiklos vertinimo, skatinimo ir mokymų procedūros patvirtinimo“, nustatyta, kad yra „vykdomas darbuotojų veiklos finansinis skatinimas“, tačiau darbuotojų skatinimo tvarka yra suformuluota itin abstrakčiai, nenustatytos VIPA darbuotojų veiklos vertinimo, darbuotojų skatinimo organizavimo, koordinavimo ir priežiūros procedūros, konkrečios finansinio skatinimo priemonės, jų taikymo kriterijai, todėl darytina išvada, kad darbuotojų skatinimas galimai didina ir korupcijos riziką.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonės:

VIPA vidaus teisės aktuose reglamentuoti darbo sutarties nutraukimo darbdavio iniciatyva, nesant darbuotojo kaltės, drausminių nuobaudų skyrimo ir jų panaikinimo, nepasibaigus drausminės nuobaudos galiojimo terminui, procedūras, tarnybinių nusižengimų tyrimo tvarką, žalos išieškojimo, darbuotojų atstovo skyrimo tvarką ir kriterijus. Išsamiai reglamentuoti VIPA personalo atrankos ir skatinimo procedūras.

4.14. „LIETUVOS ENERGIJA“, UAB, VEIKLOS SRITYSE

„Lietuvos energijos“ įmonių grupė – valstybės valdoma viena didžiausių energetikos įmonių grupių Baltijos šalyse. Pagrindinė šios įmonių grupės veikla apima elektros ir šilumos energijos gamybą, tiekimą, elektros energijos prekybą ir skirstymą, prekybą gamtinėmis dujomis, jų skirstymą, taip pat elektros energetikos ūkio priežiūrą ir plėtrą. „Lietuvos energijos“ įmonių grupės akcininko teisės ir pareigos įgyvendina Finansų ministerija.

„Lietuvos energija“, UAB (toliau – „Lietuvos energija“), yra patronuojančioji „Lietuvos energijos“ įmonių grupės įmonė, atsakinga už skaidrų įmonių grupės veiklos valdymą ir koordinavimą, efektyvumo didinimą, siekiant teikti konkurencingas paslaugas klientams, ir socialiai atsakingą ilgalaikės vertės akcininkams didinimą. „Lietuvos energija“ analizuoja įmonių grupės veiklą, reprezentuoja grupę, įgyvendina akcininko teises ir pareigas, nustato veiklos gaires ir taisykles bei koordinuoja veiklą gamybos, komercijos, finansų, teisės, strategijos ir plėtros, žmogiškųjų išteklių, rizikos valdymo, audito, technologijų, komunikacijos ir kitose srityse.

„Lietuvos energijos“ įmonių grupės *veiklos sritys*, kurios formaliai atitinka vieną ar kelis Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nustatytus vertinimo kriterijus ir todėl pagal šį įstatymą yra priskiriamos prie veiklos sričių, *kuriose yra didelė korupcijos tikimybė*:

1) *UAB Energetikos paslaugų ir rangos organizacijos prekių, darbų ir paslaugų įsigijimai* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 1 punkte nustatytą kriterijų);

2) *„Lietuvos energijos“ įmonių grupės skolų valdymas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 3 punkte nustatytą kriterijų);

3) *personalo formavimas, valdymas ir administravimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3 ir 4 punktuose nustatytus kriterijus);

4) *viešųjų pirkimų organizavimas* (veiklos sritis atitinka Korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalies 2, 3, 5 ir 6 punktuose nustatytus kriterijus).

2017 m. III ketvirtį atlikta *viešųjų pirkimų organizavimo ir personalo formavimo, valdymo ir administravimo* veiklos sričių antikorupcinė analizė ir vertinimas.

4.14.1. VIEŠŲJŲ PIRKIMŲ ORGANIZAVIMAS

„Lietuvos energijos“ įmonių grupės aptarnavimo funkcijos, iš jų viešųjų pirkimų organizavimo ir darbo santykių administravimo, yra centralizuotos dvejuose paslaugų centruose – UAB Verslo aptarnavimo centre (toliau – VAC) ir UAB Technologijų ir inovacijų centre (toliau – TIC). Šie paslaugų centrai yra perkančiosios organizacijos, kurios vykdo viešuosius pirkimus pagal Viešųjų pirkimų įstatymą ir šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

„Lietuvos energijos“ pateiktame viešųjų pirkimų organizavimo veiklos srities vertinimo aprašyme pažymėti šie *galimi korupcijos riziką didinantys veiksniai*: *pirkimo inicijavimo metu gali būti parengiamos pirkimo sąlygos vienam dalyviui, pirkimo vykdymo etapo metu gali būti atskleidžiama konfidenciali informacija kitiems dalyviams, sutarties vykdymo metu gali būti priimami ne iki galo ar nekokybiškai atlikti darbai, paslaugos ar netinkamos kokybės prekės.*

Minėtų galimų rizikos veiksnių neigiamą įtaką didina „Lietuvos energijos“ įmonių grupės įgyvendinamų vidaus kontrolės priemonių galimas neveiksmingumas ar nepakankamumas, nes didžioji dalis rizikos veiksnių susijusi su žmogiškuoju faktoriumi, kurio įtaką sudėtinga kontroliuoti ir panaikinti.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – parengti pirkimo sutarčių vykdymo kontrolės procedūras ir interesų konfliktų valdymo proceso aprašą.

4.14.2. PERSONALO FORMAVIMAS, VALDymas IR ADMINISTRAVIMAS

Atliekant šios veiklos srities antikorupcinę analizę buvo išnagrinėti esami „Lietuvos energijos“ įmonių grupės personalo atrankos, valdymo ir administravimo procesai, įvertinti taikomų vidaus kontrolės priemonių trūkumai.

Nustatytas *galimas korupcijos riziką didinantys veiksnys* – „Lietuvos energijos“ įmonių grupės įmonėse taikoma nevienoda darbuotojų veiklos vertinimo tvarka, kriterijai ir procedūros, todėl *galimai nepakankamai skaidriai yra nustatomas atlygis už darbą.*

Darbuotojų veiklai vertinti yra organizuojami metiniai ir ketvirtiniai pokalbiai. Už tinkamą darbuotojų veiklos vertinimą yra atsakingi darbuotojų tiesioginiai vadovai. Įmonių žmogiškųjų išteklių valdymo atstovai koordinuoja vertinimo procesą. Jeigu vadovas darbuotojui vadovavo mažiau nei 3 mėnesius, metiniame ar ketvirtiniame pokalbyje kartu su vadovu dalyvauja aukštesnio lygmens vadovas ir (arba) ankstesnis darbuotojo vadovas. Vadovai gali susipažinti su jiems pavaldžių padalinių darbuotojų metinių ar ketvirtinių pokalbių rezultatais. Darbuotojo ir vadovo metinio pokalbio metu pasiekti susitarimai įforminami užpildant ir vadovui patvirtinant darbuotojo metinio pokalbio formą. Jeigu darbuotojas nesutinka su metinio pokalbio rezultatais, jis turi galimybę teikti prašymą peržiūrėti jo vertinimą žmogiškųjų išteklių valdymo atstovui. Prašymą peržiūrėti vertinimą ir metinio pokalbio rezultatus nagrinėja žmogiškųjų išteklių padalinio atsakingas darbuotojas arba įmonės žmogiškųjų išteklių partneris, prašymą pateikęs darbuotojo tiesioginis vadovas ir (arba) aukštesnio lygmens vadovas. Nagrinėjant prašymą gali dalyvauti ir prašymą pateikęs darbuotojas arba jo atstovas. Įmonės vadovų, aukščiausiojo ir vidurinio lygmens vadovų tikslų struktūra apibrėžta „Lietuvos energijos“ įmonių grupės Atlygio politikoje. Remiantis darbuotojų vertinimo rezultatais, priimami sprendimai dėl darbuotojo pastoviosios atlygio dalies ir kintamosios atlygio dalies skyrimo, darbuotojo mokymų, karjeros, jo įtraukimo į kitas žmogiškųjų išteklių valdymo programas.

Nors „Lietuvos energijos“ įmonių grupės darbuotojai vertinami vadovaujantis minėtomis „Lietuvos energijos“ įmonių grupės žmogiškųjų išteklių valdymo politikos gairių nuostatomis, tačiau atskirose grupės įmonėse taikoma nevienoda darbuotojų veiklos vertinimo ir atlygio nustatymo

tvarka, kriterijai ir procedūros, todėl galimi darbuotojų neobjektyvaus vertinimo, nepagrįsto skatinimo, nepotizmo atvejai.

Korupcijos rizikos mažinimo priemonė – nustatyti vienodą „Lietuvos energijos“ įmonių grupės darbuotojų vertinimo tvarką, kriterijus ir procedūras, „Lietuvos energijos“ įmonių grupės žmogiškųjų išteklių valdymo politikos gaires papildant darbuotojų potencialo vertinimo – kalibravimo – procesu.

Finansų ministras

Vilius Šapoka